2024/1747

26.6.2024.

UREDBA (EU) 2024/1747 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 13. lipnja 2024.

o izmjeni uredaba (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 u pogledu poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 194. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrta zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ([1]),

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija ([2]),

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ([3]),

budući da:

(1) Od rujna 2021. zabilježene su vrlo visoke cijene i nestabilnost na tržištima električne energije. Kako je Agencija Europske unije za suradnju energetskih regulatora (ACER) navela u svojoj konačnoj ocjeni modela veleprodajnog tržišta električne energije u EU-u iz travnja 2022., to je uglavnom posljedica visoke cijene plina, koji se upotrebljava kao ulazno gorivo za proizvodnju električne energije.

(2) Eskalacija ruskog agresivnog rata protiv Ukrajine, koja je ugovorna stranka Ugovora o Energetskoj zajednici ([4]), i povezane međunarodne sankcije uvedene od veljače 2022. dovele su do plinske krize, poremetile globalna energetska tržišta, pogoršale problem visokih cijena plina i znatno utjecale na cijene električne energije. Agresivni rat Rusije protiv Ukrajine rezultirao je i nesigurnošću u opskrbi drugim sirovinama, kao što su ugljen i sirova nafta, koje se upotrebljavaju u postrojenjima za proizvodnju električne energije. Ta nesigurnost dovela je do znatnog dodatnog povećanja nestabilnosti cijena električne energije. Smanjena dostupnost nekoliko nuklearnih reaktora i niska proizvodnja hidroenergije dodatno su pojačale povećanje cijena električne energije.

(3) Kao odgovor na tu situaciju, Komisija je u svojoj komunikaciji od 13. listopada 2021. naslovljenoj „Paket mjera za djelovanje i potporu za suočavanje s rastom cijena energije" predložila paket mjera koje bi Unija i njezine države članice mogle primijeniti za ublažavanje neposrednog učinka visokih cijena energije na kupce iz kategorije kućanstvo i na poduzeća, uključujući potpore dohotku, porezne olakšice, uštedu energije i mjere skladištenja, te za jačanje otpornosti na buduće cjenovne šokove. U svojoj komunikaciji od 8. ožujka 2022. naslovljenoj „REPowerEU: zajedničko europsko djelovanje za povoljniju, sigurniju i održiviju energiju" Komisija je predstavila niz dodatnih mjera za jačanje paketa instrumenata i odgovor na rastuće cijene energije. Komisija je 23. ožujka 2022. uspostavila i privremeni okvir državnih potpora kako bi se omogućile određene subvencije za ublažavanje učinaka visokih cijena energije.

(4) U svojoj komunikaciji od 18. svibnja 2022. Komisija je predstavila svoj plan REPowerEU, kojim su uvedene dodatne mjere usmjerene na uštedu energije, diversifikaciju opskrbe energijom, ambicioznji cilj povećanja energetske učinkovitosti i ubrzano uvođenje energije iz obnovljivih izvora s ciljem smanjenja ovisnosti Unije o ruskim fosilnim gorivima, uključujući prijedlog da se cilj o udjelu energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije u Uniji do 2030. poveća na 45 %. Nadalje, u komunikaciji Komisije od 18. svibnja 2022. naslovljenoj „Kratkoročne intervencije na tržištu električne energije i dugoročna poboljšanja modela tržišta električne energije – tijek daljnjeg

([1]) SL C 293, 18.8.2023., str. 112.
([2]) SL C, C/2023/253, 26.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/253/oj.
([3]) Stajalište Europskog parlamenta od 11. travnja 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Vijeća od 21. svibnja 2024.
([4]) SL L 198, 22.7.2006., str. 18.

djelovanja”, uz utvrđivanje dodatnih kratkoročnih mjera za rješavanje problema visokih cijena energije, utvrđena su potencijalna područja za poboljšanje modela tržišta električne energije te je najavljena namjera da se ta područja procijene s ciljem izmjene zakonodavnog okvira.

(5) Kako bi hitno odgovorila na krizu u pogledu cijena energije i sigurnosne bojazni te ublažila povećanje cijena za građane, Unija je donijela nekoliko pravnih akata, među njima Uredbu (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća ([5]), kojom je uspostavljen strog sustav skladištenja plina, te Uredbu Vijeća (EU) 2022/1369 ([6]), kojom su predviđene učinkovite mjere za smanjenje potražnje za plinom i električnom energijom, Uredbu Vijeća (EU) 2022/1854 ([7]), kojom su uspostavljeni sustavi ograničavanja cijena kako bi se izbjegla neočekivana dobit na tržištu plina i električne energije, i Uredbu Vijeća (EU) 2022/2577 ([8]), kojom su uspostavljene mjere za ubrzavanje postupaka izdavanja dozvola za postrojenja za energiju iz obnovljivih izvora.

(6) Dobro integrirano energetsko tržište koje se temelji na uredbama (EU) 2018/1999 ([9]), (EU) 2019/942 ([10]) i (EU) 2019/943 ([11]) Europskog parlamenta i Vijeća te direktivama (EU) 2018/2001 ([12]), (EU) 2018/2002 ([13]) i (EU) 2019/944 ([14]) Europskog parlamenta i Vijeća, koje se obično nazivaju paket „Čista energija za sve Europljane”, donesen 2018. i 2019. („paket za čistu energiju”), omogućuje Uniji da iskoristi gospodarske prednosti jedinstvenog energetskog tržišta u svim okolnostima, osiguravajući sigurnost opskrbe i održavajući proces dekarbonizacije kako bi se postigao cilj klimatske neutralnosti Unije. Prekogranična povezanost osigurava i sigurniji, pouzdaniji i učinkovitiji rad elektroenergetskih sustava te bolju otpornost na kratkoročne cjenovne šokove.

(7) Za jačanje unutarnjeg energetskog tržišta i postizanje ciljeva klimatske i energetske tranzicije potrebno je znatno unapređenje elektroenergetske mreže Unije kako bi se mogla ostvariti velika povećanja kapaciteta proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, uz promjenjive količine proizvodnje ovisno o vremenskim uvjetima te promjene obrazaca protoka električne energije u cijeloj Uniji, te kako bi se moglo odgovoriti na novu potražnju, na primjer za električna vozila i dizalice topline. Ulaganje u mreže, unutar i preko granica, ključno je za pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta električne energije, uključujući sigurnost opskrbe. Takvo ulaganje potrebno je kako bi se energija iz obnovljivih izvora i potražnja integrirale u kontekstu u kojem su udaljenije nego u prošlosti te kako bi se u konačnici ostvarili klimatski i energetski ciljevi Unije. Stoga bi svaka reforma tržišta električne energije Unije trebala doprinijeti integriranijoj europskoj elektroenergetskoj mreži kako bi se osiguralo da svaka država članica postigne razinu elektroenergetske međupovezanosti u skladu s ciljem elektroenergetske međupovezanosti od najmanje 15 % do 2030. u skladu s člankom 4. točkom (d) podtočkom 1. Uredbe (EU) 2018/1999, da se taj kapacitet međupovezanosti u najvećoj mogućoj mjeri upotrebljava za prekograničnu trgovinu te da se elektroenergetska mreža i infrastruktura za povezivost Unije grade ili nadograđuju, primjerice s pomoću Unijinih projekata od zajedničkog interesa utvrđenih u skladu s Uredbom (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća ([15]). Svim građanima i poduzećima Unije trebalo bi omogućiti odgovarajuću povezivost jer to može dovesti do znatnih

([5]) Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina (SL L 173, 30.6.2022., str. 17.).

([6]) Uredba Vijeća (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom (SL L 206, 8.8.2022., str. 1.).

([7]) Uredba Vijeća (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije (SL L 261 I, 7.10.2022., str. 1.).

([8]) Uredba Vijeća (EU) 2022/2577 od 22. prosinca 2022. o utvrđivanju okvira za ubrzavanje uvođenja energije iz obnovljivih izvora (SL L 335, 29.12.2022., str. 36.).

([9]) Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.).

([10]) Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetskih regulatora (SL L 158, 14.6.2019., str. 22.).

([11]) Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54.).

([12]) Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82.).

([13]) Direktiva (EU) 2018/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti, (SL L 328, 21.12.2018., str. 210.).

([14]) Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (SL L 158, 14.6.2019., str. 125.).

([15]) Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu, izmjeni uredaba (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 te direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013 (SL L 152, 3.6.2022., str. 45.).

prilika kojima bi im se omogućilo sudjelovanje u energetskoj tranziciji i digitalnoj transformaciji Unije. Potrebno je posebno uzeti u obzir najudaljenije regije iz članka 349. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), u kojem se prepoznaju njihova specifična ograničenja i predviđa donošenje posebnih mjera u tom pogledu.

(8) Trenutačni model tržišta električne energije pomogao je, među ostalim, u nastanku novih i inovativnih proizvoda, usluga i mjera na maloprodajnim tržištima električne energije, čime se podupire energetska učinkovitost i veća upotreba energije iz obnovljivih izvora te povećava izbor kako bi se potrošačima pomoglo da smanje svoje račune za energiju, među ostalim s pomoću malih proizvodnih postrojenja te novonastalih usluga za upravljanje potrošnjom. Nadogradnja i iskorištavanje potencijala digitalizacije energetskog sustava, kao što je aktivno sudjelovanje potrošača, ključni je element budućih tržišta i sustava električne energije u Uniji. Istodobno je potrebno poštovati izbore potrošača i omogućiti im da iskoriste različite ponude ugovora te zaštititi kupce iz kategorije kućanstvo od visokih cijena tijekom energetske krize. Integracija energetskog sustava zamišljena je kao planiranje i rad energetskog sustava u cjelini, u okviru više nositelja energije, energetske infrastrukture i sektora potrošnje, stvaranjem snažnijih veza među njima, u međusobnoj sinergiji i uz potporu digitalizacije, radi osiguravanja sigurne, cjenovno pristupačne, pouzdane i održive energije.

(9) U kontekstu energetske krize, trenutačni model tržišta električne energije otkrio je i niz nedostataka i neočekivanih posljedica povezanih s utjecajem visokih i nestabilnih cijena fosilnih goriva na kratkoročna tržišta električne energije, zbog čega su kućanstva i poduzeća izložena znatnim porastima cijena i posljedicama koje ti porasti imaju na njihove račune za električnu energiju.

(10) Brže uvođenje energije iz obnovljivih izvora i čistih fleksibilnih tehnologija najodrživiji je i troškovno najučinkovitiji način strukturnog smanjenja potražnje za fosilnim gorivima za proizvodnju električne energije i omogućivanja izravne potrošnje električne energije putem elektrifikacije potražnje za energijom i integracije energetskog sustava. Zbog niskih operativnih troškova obnovljivi izvori mogu pozitivno utjecati na cijene električne energije u cijeloj Uniji i smanjiti potrošnju fosilnih goriva.

(11) Promjenama u modelu tržišta električne energije trebalo bi osigurati da potrošači, uključujući one najugroženije, iskoriste prednosti sve veće primjene energije iz obnovljivih izvora i energetske tranzicije u cjelini, da ih se u konačnici zaštiti od energetskih kriza i da se izbjegne padanje većeg broja kupaca iz kategorije kućanstvo u zamku energetskog siromaštva. Tim bi se promjenama trebao ublažiti učinak visokih cijena fosilnih goriva, posebno plina, na cijene električne energije kako bi se kupcima iz kategorije kućanstvo i poduzećima omogućilo da dugoročno iskoriste prednosti cjenovno pristupačne i sigurne energije iz održivih obnovljivih izvora i izvora s niskim emisijama ugljika, kao i energetski učinkovitih rješenja u smanjenju ukupnih troškova energije, što može smanjiti potrebu za proširivanjem električne mreže i proizvodnih kapaciteta.

(12) Cilj je reforme modela tržišta električne energije ostvariti pristupačne i konkurentne cijene električne energije za sve potrošače. Kao takva, ta bi reforma trebala koristiti ne samo kupcima iz kategorije kućanstvo nego i potaknuti konkurentnost industrija Unije olakšavajući ulaganja u čistu tehnologiju koja su im potrebna kako bi dovršile prelazak na nultu neto stopu emisija. Energetsku tranziciju u Uniji potrebno je poduprijeti snažnim temeljima za proizvodnju čistih tehnologija. Tim će se reformama poduprijeti cjenovno pristupačna elektrifikacija industrije i pozicioniranje Unije kao globalnog predvodnika kad je riječ o istraživanju i inovacijama u području tehnologija čiste energije.

(13) Učinkovita kratkoročna tržišta koja dobro funkcioniraju ključan su instrument za integraciju energije iz obnovljivih izvora i izvora fleksibilnosti na tržište električne energije, te omogućuju integraciju energetskog sustava na troškovno učinkovit način.

(14) Unutardnevna tržišta posebno su važna za integraciju promjenjivih obnovljivih izvora energije u elektroenergetski sustav uz najmanji trošak jer sudionicima na tržištu omogućuju trgovanje manjkom ili viškom električne energije bliže vremenu isporuke. Budući da proizvođači energije iz promjenjivih obnovljivih izvora mogu točno procijeniti svoju proizvodnju tek blizu vremenu isporuke, ključno je da putem pristupa likvidnom tržištu maksimiziraju mogućnosti trgovanja što je bliže moguće vremenu isporuke električne energije. Vrijeme zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta trebalo bi stoga skratiti i utvrditi bliže stvarnom vremenu kako bi se sudionicima na tržištu maksimalno povećale mogućnosti trgovanja manjkom i viškom električne energije te doprinijelo boljoj integraciji promjenjivih obnovljivih izvora energije u elektroenergetski sustav. Ako se tom promjenom stvaraju rizici za sigurnost opskrbe te kako bi se omogućio troškovno učinkovit prijelaz na kraće vrijeme zatvaranja prekozonskog tržišta, operatori prijenosnih sustava trebali bi imati mogućnost zatražiti odstupanje, na temelju procjene učinka

i podložno odobrenju dotičnog regulatornog tijela, kako bi dobili produljenje roka provedbe. Taj bi zahtjev trebao uključivati akcijski plan s konkretnim koracima prema uspostavi novog vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta.

(15) Stoga je važno da se unutardnevna tržišta prilagode tehnologijama za proizvodnju energije iz promjenjivih obnovljivih izvora, kao što su solarna energija i energija vjetra, kao i uključivanju upravljanja potrošnjom i skladištenja energije. Likvidnost unutardnevnih tržišta trebalo bi poboljšati dijeljenjem knjiga naloga među operatorima tržišta unutar zone trgovanja, među ostalim i kad su prekozonski kapaciteti postavljeni na nulu ili nakon vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta. Kako bi se osiguralo da nominirani operatori tržišta električne energije dijele knjige naloga u razdoblju tržišta povezivanja dan unaprijed i unutardnevnog tržišta, nominirani operatori tržišta električne energije trebali bi dostaviti sve naloge za proizvode za dan unaprijed i unutardnevne proizvode i proizvode istih obilježja jedinstvenom povezivanju dan unaprijed i jedinstvenom unutardnevnom povezivanju te ne bi trebali organizirati trgovanje proizvodima za dan unaprijed ni unutardnevnim proizvodima ni proizvodima istih obilježja izvan jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i jedinstvenog unutardnevnog povezivanja. Radi ublažavanja inherentnog rizika od diskriminacije u trgovanju proizvodima dan unaprijed i unutardnevnim proizvodima unutar i izvan jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i jedinstvenog unutardnevnog povezivanja te posljedičnog iscrpljivanja likvidnosti na povezanim Unijinim tržištima električne energije, ta bi se obveza trebala primjenjivati na nominirane operatore tržišta električne energije, poduzeća koja izravno ili neizravno provode kontrolu nad nominiranim operatorom tržišta električne energije i poduzeća koja su pod izravnom ili neizravnom kontrolom nominiranog operatora tržišta električne energije. Kako bi se poboljšala transparentnost na tržištima, sudionici na tržištu trebali bi, ako je to primjenjivo, dostaviti informacije po proizvodnim jedinicama, ne dovodeći u pitanje podnošenje ponuda u skladu s relevantnim okvirom u svakoj državi članici.

(16) Osim toga, trebalo bi se osigurati sudjelovanje malih pružatelja usluga fleksibilnosti na kratkoročnim tržištima električne energije smanjenjem minimalne količine za koju se može dati ponuda.

(17) Kako bi se osigurala učinkovita integracija električne energije proizvedene iz promjenjivih obnovljivih izvora energije i smanjila potreba za proizvodnjom električne energije iz fosilnih goriva u situacijama kad dođe do krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili razini Unije, države članice trebale bi moći od operatora sustava zatražiti da predlože nabavu proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima koji omogućuje dodatno upravljanje potrošnjom kako bi se doprinijelo smanjenju potrošnje u elektroenergetskom sustavu. Dotično regulatorno tijelo trebalo bi ocijeniti prijedlog proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima u pogledu ostvarenja smanjenja potražnje za električnom energijom i smanjenja učinka na veleprodajnu cijenu električne energije tijekom vršnih sati. Budući da je cilj proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima smanjiti i preusmjeriti potrošnju električne energije te kako bi se izbjeglo povećanje emisija stakleničkih plinova, aktivacija proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima ne bi trebala podrazumijevati pokretanje proizvodnje na temelju fosilnih goriva koja se nalazi iza mjernog mjesta. S obzirom na to da bi se proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima trebao primjenjivati samo u ograničenim situacijama kad dođe do krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili razini Unije, njegova nabava može se provesti do tjedan dana prije oslobađanja dodatnih kapaciteta za upravljanje potrošnjom. Operatori sustava trebali bi moći aktivirati proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima prije otvaranja ili tijekom razdoblja tržišta dan unaprijed. Alternativno, proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima trebao bi se moći automatski aktivirati na temelju unaprijed utvrđene cijene električne energije. Kako bi se provjerile količine smanjenja potrošnje električne energije, operator sustava trebao bi upotrijebiti osnovnu vrijednost koja odražava očekivanu potrošnju električne energije bez aktivacije proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima te bi, nakon savjetovanja sa sudionicima na tržištu, trebao razviti osnovnu metodologiju. Tu bi metodologiju trebalo odobriti dotično regulatorno tijelo. ACER bi trebao procijeniti učinak upotrebe proizvodâ za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima na tržištu električne energije Unije, uzimajući u obzir potrebu da se proizvodima za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima neopravdano ne narušava funkcioniranje tržišta električne energije ili da se ne uzrokuje preusmjeravanje upravljanja potrošnjom na proizvode za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima, te bi trebao moći izdati preporuke regulatornim tijelima koje treba uzeti u obzir pri njihovoj procjeni na nacionalnoj razini. Nadalje, ACER bi trebao procijeniti učinak razvoja proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima na tržište električne energije Unije u normalnim okolnostima. Na temelju te procjene Komisija bi, prema potrebi, trebala moći podnijeti zakonodavni prijedlog za izmjenu Uredbe (EU) 2019/943 radi uvođenja proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima izvan situacija krize cijena električne energije.

(18) Kako bi mogli aktivno sudjelovati na tržištima električne energije i osigurati fleksibilnost, potrošače se postupno oprema pametnim brojilima. Međutim, u brojnim državama članicama pametni sustavi mjerenja još uvijek se sporo uvode, pa je nužno da države članice poboljšaju uvjete za ugradnju pametnih sustava mjerenja kako bi se što prije postigla potpuna pokrivenost. Međutim, operatori prijenosnih sustava, operatori distribucijskih sustava i relevantni sudionici na tržištu, uključujući neovisne agregatore, trebali bi moći, uz pristanak krajnjeg kupca, upotrebljavati podatke iz namjenskih mjernih uređaja, u skladu s člancima 23. i 24. Direktive (EU) 2019/944 i drugim relevantnim pravom Unije, uključujući pravo o zaštiti podataka i privatnosti, posebno s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća ([16]). Osim toga, samo u slučajevima u kojima pametni sustavi mjerenja još nisu ugrađeni te

([16]) Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

u slučajevima kad pametni sustavi mjerenja ne osiguravaju dovoljnu razinu granularnosti podataka, operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava trebali bi, uz pristanak krajnjeg kupca, upotrebljavati podatke iz namjenskih mjernih uređaja za praćenje i obračun usluga fleksibilnosti kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije. Omogućivanjem upotrebe podataka iz namjenskih mjernih uređaja za praćenje i obračun trebalo bi se olakšati aktivno sudjelovanje krajnjih kupaca na tržištu i razvoj njihova upravljanja potrošnjom. Upotreba podataka iz tih namjenskih mjernih uređaja trebala bi biti u skladu sa zahtjevima kvalitete koji se odnose na podatke.

(19) Ovom se Uredbom uspostavlja pravna osnova za obradu osobnih podataka u skladu s Uredbom (EU) 2016/679. Države članice trebale bi osigurati da se poštuju sva načela i obveze u pogledu obrade osobnih podataka utvrđeni u Uredbi (EU) 2016/679, među ostalim o smanjenju količine podataka. Ako se cilj ove Uredbe može postići bez obrade osobnih podataka, voditelji obrade podataka trebali bi se oslanjati na anonimizirane i zbirne podatke.

(20) Potrošačima i opskrbljivačima potrebna su djelotvorna i učinkovita dugoročna tržišta kako bi se obuhvatila njihova dugotrajna izloženost cijenama i smanjila ovisnost o kratkoročnim cijenama. Kako bi se osiguralo da kupci energije diljem Unije mogu u potpunosti iskoristiti prednosti integriranih tržišta električne energije i tržišnog natjecanja diljem Unije, Komisija bi trebala procijeniti učinak mogućih mjera za poboljšanje funkcioniranja dugoročnih tržišta električne energije Unije, kao što su učestalost dodjele, dospijeće i priroda dugoročnih prava prijenosa, načini jačanja sekundarnog tržišta i moguće uvođenje regionalnih virtualnih čvorišta.

(21) Dio procjene koji se odnosi na moguće uvođenje regionalnih virtualnih čvorišta trebao bi, među ostalim, obuhvaćati posljedice u pogledu postojećih međuvladinih sporazuma povezanih s prekograničnim zajedničkim vlasništvom elektrana. Ako se uvedu, virtualna čvorišta odražavala bi zbirnu cijenu više zona trgovanja i pružala referentnu cijenu koju bi operatori tržišta trebali upotrebljavati za ponudu dugoročnih proizvoda za zaštitu od rizika. U tom pogledu regionalna virtualna čvorišta ne bi trebalo smatrati subjektima koji dogovaraju ili izvršavaju transakcije. Osiguravanjem indeksa referentnih cijena regionalna virtualna čvorišta omogućila bi udruživanje sredstava za očuvanje likvidnosti te sudionicima na tržištu pružila dodatne mogućnosti zaštite od rizika. Radi osiguranja jedinstvenih uvjeta za provedbu ove Uredbe Komisiji bi trebalo dodijeliti provedbene ovlasti kako bi dodatno utvrdila, ako je to potrebno, mjere i alate za izradu modela dugoročnog tržišta električne energije Unije, među ostalim u pogledu uvođenja regionalnih virtualnih čvorišta. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ([17]).

(22) Kako bi se povećale mogućnosti sudionika na tržištu za zaštitu od rizika, trebalo bi proširiti ulogu jedinstvene platforme za dodjelu utvrđenu u skladu s Uredbom Komisije (EU) 2016/1719 ([18]). Jedinstvena platforma za dodjelu trebala bi djelovati kao subjekt koji nudi dodjelu i olakšava trgovanje financijskim dugoročnim pravima prijenosa u ime operatora prijenosnih sustava između različitih zona trgovanja i, prema potrebi, regionalnih virtualnih čvorišta.

(23) Mrežnim tarifama trebalo bi se poticati operatore prijenosnih sustava i operatore distribucijskih sustava da upotrebljavaju usluge fleksibilnosti daljnjim razvojem inovativnih rješenja za optimiranje postojeće mreže i nabavu usluga fleksibilnosti, posebno upravljanja potrošnjom ili skladištenja energije. U tu bi svrhu mrežne tarife trebale biti osmišljene tako da se uzmu u obzir operativni i kapitalni izdaci operatora sustava ili njihova učinkovita kombinacija kako bi mogli upravljati elektroenergetskim sustavom na troškovno učinkovit način. Zahtjev u pogledu odražavanja troškova ne bi trebao ograničavati mogućnost učinkovite preraspodjele troškova ako se primjenjuju naknade za upotrebu mreže koje se prilagođavaju prema lokaciji ili vremenu. Time bi se dodatno doprinijelo integraciji energije iz obnovljivih izvora uz najmanji trošak za elektroenergetski sustav te omogućilo krajnjim kupcima da procijene vrijednost svojih rješenja za fleksibilnost. Regulatorna tijela imat će središnju ulogu u osiguravanju dostatnog ulaganja za potreban razvoj, proširenje i jačanje mreže. Regulatorna tijela trebala bi promicati javno prihvaćanje i upotrebu anticipativnih ulaganja, potičući ubrzanje razvoja mreže kako bi se odgovorilo na ubrzano uvođenje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, među ostalim, prema potrebi, u određenim područjima za brži razvoj obnovljivih izvora energije, te pametne elektrificirane potražnje.

(24) Odobalni obnovljivi izvori energije, kao što su energija vjetra na moru, energija oceana i energija iz plutajućih fotonaponskih sustava, imat će ključnu ulogu u izgradnji elektroenergetskog sustava koji se u velikoj mjeri temelji na obnovljivim izvorima energije i u osiguravanju klimatske neutralnosti do 2050. Međutim, za njihovo šire i učinkovito uvođenje postoje značajne prepreke koje im onemogućavaju masivan razvoj potreban za postizanje tih

([17]) Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13.)

([18]) Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (SL L 259, 27.9.2016., str. 42.).

ciljeva. Slične bi prepreke u budućnosti mogle nastati i za druge odobalne tehnologije. Kako bi se smanjio rizik ulaganja za nositelje odobalnih projekata, razvoj odobalnih projekata mogao bi se olakšati upotrebom instrumenata kao što su ugovori o kupnji električne energije („PPA-ovi”) ili dvosmjerni ugovori za kompenzaciju razlike. Što se tiče odobalnih hibridnih projekata povezanih s više tržišta u odobalnoj zoni trgovanja, postoji dodatni rizik povezan s jedinstvenom topografskom situacijom u vezi s pristupom tržištu. Kako bi se smanjili rizici za takve projekte, operatori prijenosnih sustava trebali bi platiti nadoknadu ako u potvrđenim rezultatima izračuna kapaciteta nisu stavili na raspolaganje kapacitet dogovoren u ugovorima o priključenju na interkonekcijskom vodu ili nisu stavili na raspolaganje kapacitet na ključnim elementima mreže na temelju pravila za izračun kapaciteta utvrđenih u članku 16. stavku 8. Uredbe (EU) 2019/943, ili nisu stavili na raspolaganje nijedan od njih. Operatori prijenosnih sustava ne bi trebali plaćati nadoknadu ako su u potvrđenim rezultatima izračuna kapaciteta stavili na raspolaganje kapacitet interkonekcijskog voda na razini ili iznad zahtjeva iz ugovora o priključenju te kapacitet na ključnim elementima mreže u skladu s pravilima utvrđenima u članku 16. stavku 8. Uredbe (EU) 2019/943. U odgovarajućem ugovoru o priključenju s operatorom odobalnog postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora operatori prijenosnih sustava trebali bi nastojati da dostava ukupnog dogovorenog kapaciteta bude pouzdana, nefleksibilna i u skladu s okvirom za ugovore o priključenju utvrđenim u Direktivi (EU) 2019/944. Države članice trebalo bi dovoljno unaprijed obavijestiti o ugovoru o priključenju. Nadoknadu bi trebalo platiti ako se raspoloživi prijenosni kapaciteti smanje u mjeri u kojoj se ukupna količina proizvodnje električne energije koju bi odobalno postrojenje za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora inače moglo izvoziti ne može isporučiti na okolna tržišta ili ako je, unatoč mogućnosti izvoza, došlo do odgovarajućeg smanjenja cijena u odobalnoj zoni trgovanja zbog smanjenja kapaciteta, u usporedbi sa slučajevima kad nema smanjenja kapaciteta, ili oboje. Nadoknadu bi trebalo isplatiti iz prihoda od zagušenja. Trebala bi se primjenjivati ako jedan ili više operatora prijenosnih sustava nisu stavili na raspolaganje dostatan kapacitet raspoloživ za izvoz kapaciteta proizvodnje električne energije na svojim odgovarajućim interkonekcijskim vodovima do kapaciteta dogovorenoga u ugovoru o priključenju te bi je oni trebali isplatiti. Radi regionalne pravednosti, ako je do tog nedostatnog kapaciteta došlo zbog toga što drugi operatori prijenosnih sustava nisu stavili na raspolaganje kapacitet na svojim kritičnim elementima mreže, na temelju pravila za izračun kapaciteta utvrđenih u članku 16. stavku 8. Uredbe (EU) 2019/943, troškovi nadoknade trebali bi se razmjerno raspodijeliti među tim operatorima prijenosnih sustava u skladu s načelom „onečišćivač plaća”. Osim toga, svaka nadoknada koja nije obuhvaćena tom razmjernom raspodjelom može se podijeliti među relevantnim stranama u državama članicama uključenima u odobalni hibridni projekt u okviru njihovih aranžmana za podjelu troškova. Ta nadoknada ne bi trebala dovesti do prekomjerne nadoknade i namijenjena je uravnoteženju smanjenih prihoda operatora odobalnih postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora zbog smanjenog pristupa međusobno povezanim tržištima. Trebala bi biti povezana samo s proizvodnom sposobnošću dostupnom na tržištu, koja može ovisiti o vremenskim uvjetima i ne obuhvaća isključenje i održavanje odobalnih projekata. Nadoknadu u slučaju nemogućnosti pristupa prijenosnoj mreži ne bi trebalo tumačiti kao prioritetno dispečiranje i trebala bi biti usklađena s načelima nediskriminacije i najvećeg mogućeg povećanja prekograničnih kapaciteta za trgovinu na temelju članka 16. stavka 4. Uredbe (EU) 2019/943. Nadalje, ne bi trebala postojati dvostruka nadoknada za isti rizik obuhvaćen tom odredbom, na primjer ako je rizik već pokriven ugovorom za kompenzaciju razlike ili drugim odgovarajućim programom potpore. Pojedinosti o tom mehanizmu nadoknade i metodologiji za provedbu koju treba razviti, uključujući uvjete pod kojima mjera može isteći, kao što su postojanje dostatne potražnje u odobalnoj zoni trgovanja, primjerice za velik elektrolizator, ili izravan pristup dovoljnom broju tržišta da rizik nestane, trebali bi biti dodatno razrađeni u provedbenom aktu, među ostalim, ako je to relevantno, putem izmjena Uredbe Komisije (EU) 2015/1222 ([19]).

(25) Na veleprodajnom tržištu dan unaprijed prvo se dispečiraju elektrane s nižim graničnim troškovima, ali cijenu koju dobivaju svi sudionici na tržištu određuje posljednja elektrana potrebna za pokrivanje potražnje, a to je elektrana s najvišim graničnim troškovima kad se tržišta poravnaju. U tom je kontekstu energetska kriza pokazala da nagli rast cijene plina i kamenog ugljena može dovesti do iznimnog i trajnog povećanja cijena po kojima postrojenja za proizvodnju na plin i ugljen daju ponude na veleprodajnom tržištu dan unaprijed. To je pak dovelo do iznimno visokih cijena na tržištu dan unaprijed u cijeloj Uniji jer su postrojenja za proizvodnju na plin i ugljen često elektrane s najvišim graničnim troškovima potrebnima za zadovoljavanje potražnje za električnom energijom.

(26) S obzirom na ulogu cijene na tržištu dan unaprijed kao referentne cijene na drugim veleprodajnim tržištima električne energije i činjenicu da svi sudionici na tržištu dobivaju ravnotežnu cijenu, tehnologije sa znatno nižim graničnim troškovima dosljedno bilježe visoke prihode.

([19]) Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. srpnja 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima (SL L 197, 25.7.2015., str. 24.).

(27) Kako bi ostvarila ciljeve Unije u pogledu dekarbonizacije i ciljeve utvrđene u planu REPowerEU da postane energetski neovisnija, Unija mora znatno ubrzati uvođenje obnovljivih izvora energije. S obzirom na potrebe za ulaganjem koje su potrebne za postizanje tih ciljeva tržište bi trebalo osigurati uspostavu dugoročnog cjenovnog signala.

(28) U okviru toga države članice trebale bi nastojati stvoriti odgovarajuće tržišne uvjete za dugoročne tržišne instrumente, kao što su ugovori o kupnji električne energije. Ugovori o kupnji električne energije bilateralni su ugovori o kupnji između proizvođača i kupaca električne energije koji su sklopljeni dobrovoljnoj osnovi i temelje se na tržišnim cijenama bez regulatornih intervencija u određivanju cijena. Ugovori o kupnji električne energije osiguravaju dugoročnu stabilnost cijena za kupca i sigurnost potrebnu proizvođaču da donese odluku o ulaganju. Međutim, samo nekoliko država članica ima aktivna tržišta ugovora o kupnji električne energije, a kupci su obično ograničeni na velika poduzeća, među ostalim zbog toga što se ugovori o kupnji električne energije suočavaju s nizom prepreka, posebno zbog poteškoća u pokrivanju rizika od neplaćanja kupca u tim dugoročnim ugovorima. Države članice trebale bi uzeti u obzir potrebu za stvaranjem dinamičnog tržišta ugovora o kupnji električne energije pri određivanju politika za postizanje ciljeva dekarbonizacije energije utvrđenih u njihovim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima. Pri osmišljavanju mjera koje izravno utječu na ugovore o kupnji električne energije države članice trebale bi poštovati moguća legitimna očekivanja i uzeti u obzir učinke tih mjera na postojeće i buduće ugovore o kupnji električne energije.

(29) U skladu s Direktivom (EU) 2018/2001 države članice procjenjuju regulatorne i administrativne prepreke dugoročnim ugovorima o kupnji električne energije iz obnovljivih izvora te uklanjaju neopravdane prepreke i nerazmjerne ili diskriminirajuće postupke ili naknade, te promiču primjenu takvih ugovora. Osim toga, države članice u svojim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima opisuju politike i mjere kojima se olakšava primjena ugovora o kupnji električne energije iz obnovljivih izvora. Ne dovodeći u pitanje tu obvezu izvješćivanja o regulatornom kontekstu koji utječe na tržište ugovora o kupnji električne energije, države članice trebale bi osigurati da su instrumenti za smanjenje financijskih rizika povezanih s kupcem koji ne ispunjava svoje dugoročne obveze plaćanja u okviru ugovora o kupnji električne energije dostupni kupcima koji se suočavaju s preprekama ulasku na tržište ugovora o kupnji električne energije i koji nisu u financijskim poteškoćama. Države članice trebale bi moći odlučiti uspostaviti program jamstava po tržišnim cijenama ako privatna jamstva nisu dostupna ili nisu dovoljno dostupna. Ako država članica uspostavi takav program jamstava, trebala bi uključiti odredbe za izbjegavanje smanjenja likvidnosti na tržištima električne energije, primjerice upotrebom financijskih ugovora o kupnji električne energije. Države članice mogle bi odlučiti olakšati objedinjavanje potražnje za ugovorima o kupnji električne energije među kupcima koji individualno nailaze na prepreke ulasku na tržište ugovora o kupnji električne energije, ali bi zajedno trebali moći proizvođačima dati privlačnu ponudu ugovora o kupnji električne energije. Države članice ne bi trebale podupirati ugovore o kupnji električne energije za kupnju električne energije proizvedene iz fosilnih goriva. Države članice trebale bi se moći ograničiti na podupiranje samo programa jamstava kojima se pruža potpora za novu proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, u skladu sa svojim politikama dekarbonizacije, posebno ako tržište ugovora o kupnji električne energije iz obnovljivih izvora nije dovoljno razvijeno. Iako bi zadani pristup trebao biti utemeljen na nediskriminaciji među potrošačima, države članice mogle bi odlučiti usmjeriti te instrumente na određene kategorije potrošača primjenjujući pritom objektivne i nediskriminirajuće kriterije. U tom bi okviru države članice trebale osigurati odgovarajuću koordinaciju, među ostalim s pomoću instrumenata osiguranih na razini Unije, koje pruža, na primjer, Europska investicijska banka (EIB).

(30) Prilikom osmišljavanja i dodjele javne potpore države članice imaju na raspolaganju nekoliko instrumenata za potporu razvoju tržišta ugovora o kupnji električne energije. Dopuštanjem nositeljima projekata u području energije iz obnovljivih izvora koji sudjeluju u javnom natječaju za potporu da rezerviraju dio proizvodnje za prodaju putem ugovora o kupnji električne energije doprinijelo bi se razvoju i rastu tržišta ugovora o kupnji električne energije. Osim toga, u okviru te evaluacije natječaja države članice trebale bi nastojati primjenjivati kriterije kojima bi se poticao pristup tržištu ugovora o kupnji električne energije sudionicima koji se suočavaju s preprekama ulasku, kao što su mala i srednja poduzeća, dajući prednost ponuditeljima koji predoče potpisani ugovor o kupnji električne energije ili dokaz o tome da se jedan ili više potencijalnih kupaca koji se suočavaju s preprekama ulasku na tržište ugovora o kupnji električne energije obvezalo potpisati ugovor o kupnji električne energije za dio proizvodnje projekta.

(31) Kako bi se doprinijelo transparentnosti i razvoju tržišta ugovora o kupnji električne energije na razini Unije i država članica, ACER bi trebao objavljivati godišnju procjenu tih tržišta, procijeniti potrebu za izradom i izdavanjem dobrovoljnih predložaka za ugovore o kupnji električne energije te ih izraditi ako se u procjeni zaključi da postoji takva potreba.

(32) Države članice trebale bi obratiti posebnu pozornost na prekogranične ugovore o kupnji električne energije i ukloniti neopravdane prepreke koje se posebno odnose na njih, čime bi se potrošačima u državama članicama s ograničenim kapacitetom bez diskriminacije omogućio pristup električnoj energiji proizvedenoj u drugim regijama.

(33) Ako Komisija na temelju relevantne procjene zaključi da je državama članicama potrebna potpora za uklanjanje prepreka na tržištima ugovora o kupnji električne energije, trebala bi moći izraditi posebne smjernice. Takve smjernice trebale bi biti ponajprije usmjerene na uklanjanje prepreka koje sprečavaju širenje tržišta ugovora o kupnji električne energije, uključujući prekogranične ugovore o kupnji električne energije. Takve prepreke mogu poprimiti različite oblike, od regulatornih prepreka, posebno nerazmjernih ili diskriminirajućih postupaka ili naknada, do uloge jamstava o podrijetlu ili postupanja s ugovorima o kupnji električne energije u pristupu potencijalnih kupaca financijskim rješenjima.

(34) Uredbom (EU) 2018/1999 predviđa se upotreba mehanizma Unije za financiranje energije iz obnovljivih izvora kao alata za lakše postizanje obvezujućeg cilja Unije u pogledu energije iz obnovljivih izvora do 2030. Na temelju Direktive (EU) 2018/2001, kako je izmijenjena Direktivom (EU) 2023/2413 Europskog parlamenta i Vijeća ([20]), države članice zajednički nastoje povećati udio energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije u Uniji do 2030. na 45 % dodatno uz obvezujući cilj Unije od 42,5 %. Stoga bi Komisija trebala procijeniti bi li mjere na razini Unije mogle doprinijeti postizanju dodatnog 2,5 %-tnog udjela energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije u Uniji, čime bi se nadopunile nacionalne mjere. U tom kontekstu Komisija bi trebala analizirati mogućnost upotrebe mehanizma Unije za financiranje energije iz obnovljivih izvora za organiziranje dražbi za energiju iz obnovljivih izvora na razini Unije u skladu s relevantnim regulatornim okvirom.

(35) Ako države članice odluče „neposrednim programima zaštite cijena" podupirati javno financirana ulaganja u nova postrojenja za proizvodnju električne energije s niskim emisijama ugljika iz nefosilnih goriva radi postizanja ciljeva Unije u pogledu dekarbonizacije, ti bi programi trebali biti strukturirani kao dvosmjerni ugovori za kompenzaciju razlike ili jednakovrijedni programi s istim učincima tako da uključuju, uz jamstvo prihoda, ograničenje visine tržišnih prihoda od dotičnih proizvodnih sredstava. Iako bi se obveza na temelju ove Uredbe trebala primjenjivati samo na potporu ulaganjima u nova postrojenja za proizvodnju električne energije, države članice trebale bi moći odlučiti odobriti programe potpore u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima i za nova ulaganja usmjerena na znatnu obnovu kapaciteta postojećih postrojenja za proizvodnju električne energije ili na znatno povećanje kapaciteta ili produljenje životnog vijeka takvih postrojenja.

(36) Kako bi se osigurale pravna sigurnost i predvidljivost, obveza strukturiranja neposrednih programa zaštite s pomoću dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima trebala bi se primjenjivati samo na ugovore u okviru neposrednih programa zaštite cijena za ulaganja u nova postrojenja za proizvodnju električne energije koji se sklope 17. srpnja 2027. ili nakon tog datuma. To prijelazno razdoblje trebalo bi biti pet godina za odobalnu hibridnu imovinu koja je povezana s dvije ili više zona trgovanja zbog složenosti takvih projekata.

(37) Sudjelovanje sudionika na tržištu u neposrednim programima zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima trebalo bi biti dobrovoljno.

(38) Obvezom upotrebe dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima ne dovodi se u pitanje članak 6. stavak 1. Direktive (EU) 2018/2001.

(39) Iako **se** Direktivom (EU) 2024/1711 Europskog parlamenta i Vijeća ([21]) mijenja članak 4. stavak 3. drugi podstavak Direktive (EU) 2018/2001, druge odredbe članka 4. te direktive u kojima se utvrđuju načela oblikovanja programâ potpore za energiju iz obnovljivih izvora, i dalje se primjenjuju.

(40) Dvosmjernim ugovorima za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednim programima s istim učincima osiguralo bi se da prihodi proizvođača koji proizlaze iz novih ulaganja u proizvodnju električne energije koji primaju javnu potporu postanu manje ovisni o nestabilnim cijenama proizvodnje koja se temelji na fosilnim gorivima i kojom se obično određuje cijena na tržištu dan unaprijed.

(41) Načela oblikovanja kako su utvrđena u ovoj Uredbi trebala bi se primjenjivati na neposredne programe zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima. Pri procjeni takvih dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima na temelju

([20]) Direktiva (EU) 2023/2413 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. listopada 2023. o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001, Uredbe (EU) 2018/1999 i Direktive 98/70/EZ u pogledu promicanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652 (SL L, 2023/2413, 31.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj).

([21]) Direktiva (EU) 2024/1711 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 u pogledu poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji (SL L, 2024/1711, 26.6.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj).

pravilâ o državnim potporama Komisija bi trebala provjeriti usklađenost tih ugovora ili programa s pravom Unije koje je neodvojivo povezano s pravilima o državnim potporama, kao što su načela oblikovanja dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima kako je utvrđeno u ovoj Uredbi. Pri oblikovanju tih dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima trebalo bi zadržati poticaje za učinkovit rad i sudjelovanje postrojenja za proizvodnju električne energije na tržištima električne energije, posebno kako bi ono bilo prilagođeno tržišnim okolnostima. Komisija bi u svojoj procjeni trebala osigurati da oblikovanje dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima ne dovede do neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na unutarnjem tržištu. Komisija bi osobito trebala osigurati da se raspodjelom prihoda poduzećima ne narušavaju jednaki uvjeti na unutarnjem tržištu, posebno ako se ne može primijeniti konkurentni natječajni postupak. Dvosmjerni ugovori za kompenzaciju razlike ili jednakovrijedni programi s istim učincima mogli bi se razlikovati u trajanju i uključivati, među ostalim, ugovore za kompenzaciju razlike koji se temelje na injekciji s jednom ili više izvršnih cijena, minimalnu cijenu, ili ugovore za kompenzaciju razlike koji se temelje na kapacitetu ili mjerilu. Obveza upotrebe dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima ne primjenjuje se na programe potpore koji nisu izravno povezani s proizvodnjom električne energije, kao što je skladištenje energije, i u kojima nema neposredne zaštite cijene, kao što je potpora za ulaganje u obliku unaprijed dodijeljenih bespovratnih sredstava, poreznih mjera ili zelenih certifikata. Kako bi se potaknulo druge ugovorne strane da ispunjavaju svoje ugovorne obveze, dvosmjerni ugovori za kompenzaciju razlike ili jednakovrijedni programi s istim učincima trebali bi uključivati klauzule o sankcijama primjenjive u slučaju neopravdanog jednostranog prijevremenog raskida ugovora.

(42) Međutim, u mjeri u kojoj se ograničenjem koje se sastoji od utvrđivanja neposrednih programa zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima smanjuju vrste neposrednih programa zaštite cijena koje države članice mogu donijeti u pogledu obnovljivih izvora energije, ono bi trebalo biti ograničeno na tehnologije nefosilnih goriva s niskim emisijama ugljika čiji su operativni troškovi niski i stabilni te na tehnologije koje obično ne pružaju fleksibilnost elektroenergetskom sustavu, isključujući pritom tehnologije koje su u ranim fazama uvođenja na tržište. To je potrebno kako bi se osiguralo da se ne ugrozi gospodarska održivost proizvodnih tehnologija s visokim graničnim troškovima i kako bi se održali poticaji za tehnologije koje elektroenergetskom sustavu mogu ponuditi fleksibilnost za davanje ponuda na tržištu električne energije na temelju njihovih oportunitetnih troškova. Osim toga, ograničenje koje se sastoji od utvrđivanja neposrednih programa zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima ne bi se trebalo primjenjivati na tehnologije u nastajanju ako bi za poticanje njihove primjene mogle biti prikladnije druge vrste neposrednih programa zaštite cijena. Ograničenjem se ne bi trebalo dovoditi u pitanje moguće izuzeće za mala postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i demonstracijske projekte na temelju Direktive (EU) 2018/2001 te bi se trebalo uzeti u obzir posebnosti zajednica obnovljive energije u skladu s tom direktivom. S obzirom na potrebu da se proizvođačima pruži regulatorna sigurnost, obveza država članica da primjenjuju neposredne programe zaštite cijena za proizvodnju električne energije u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima trebala bi se primjenjivati samo na ulaganja u nova postrojenja za proizvodnju električne energije koja se služe izvorima navedenima u ovoj uvodnoj izjavi.

(43) Zbog ograničenja visine tržišnih prihoda neposrednim programima zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima trebao bi se osigurati dodatni izvor prihoda za države članice u razdobljima visokih cijena energije. Kako bi se dodatno ublažio učinak visokih cijena električne energije na račune potrošača za energiju, države članice trebale bi osigurati da se svi prihodi prikupljeni od proizvođača koji podliježu neposrednim programima zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima, ili jednakovrijedna financijska vrijednost tih prihoda, prenose na krajnje kupce, uključujući kupce iz kategorije kućanstvo, mala i srednja poduzeća te energetski intenzivna poduzeća. Pri raspodjeli prihoda kupcima iz kategorije kućanstvo države članice posebno bi trebale moći dati prednost ugroženim kupcima i kupcima pogođenima energetskim siromaštvom. S obzirom na šire koristi za kupce električne energije koje proizlaze iz ulaganja u energiju iz obnovljivih izvora, energetsku učinkovitost i uvođenje niskougljične energije, države članice trebale bi također moći iskoristiti prihode od dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima, ili jednakovrijednu financijsku vrijednost tih prihoda, za financiranje ulaganja za smanjenje troškova električne energije za krajnje kupce i, među ostalim za posebne gospodarske djelatnosti kao što su ulaganja u razvoj distribucijske mreže, obnovljive izvore energije i infrastrukturu za punjenje električnih vozila. Države članice također bi trebale moći takve prihode ili jednakovrijednu financijsku vrijednost tih prihoda, iskoristiti za financiranje troškova neposrednih programa zaštite cijena. Preraspodjela prihoda trebala bi se provoditi na način kojim se osigurava da su kupci i dalje u određenoj mjeri izloženi cjenovnom signalu kako bi smanjili svoju potrošnju kad su cijene visoke ili je preusmjerili na razdoblja nižih cijena, što su obično razdoblja s većim udjelom proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije. Države članice osobito bi trebale moći uzeti u obzir potrošnju izvan vršnog opterećenja kako bi se očuvali poticaji za fleksibilnost. Države članice trebale bi osigurati da preraspodjela prihoda krajnjim potrošačima električne energije ne utječe na jednake uvjete i tržišno natjecanje među različitim opskrbljivačima. Ta načela ne bi trebala biti obvezna za prihode ostvarene ugovorima u okviru neposrednih programa zaštite cijena sklopljenima prije datuma početka

primjene obveze upotrebe dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima. Države članice mogu raspodijeliti prihode od dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima tako da ta raspodjela ne predstavlja reguliranje maloprodajnih cijena na temelju članka 5. Direktive (EU) 2019/944.

(44) Nadalje, države članice trebale bi osigurati da neposredni programi zaštite cijena ili jednakovrijedni programi s istim učincima, bez obzira na njihov oblik, ne narušavaju učinkovito, konkurentno i likvidno funkcioniranje tržišta električne energije te da se zadrže poticaji za proizvođače da reagiraju na tržišne signale, uključujući prestanak proizvodnje kad su cijene električne energije niže od njihovih operativnih troškova, i za krajnje kupce da smanje potrošnju kad su cijene električne energije visoke. Države članice trebale bi osigurati da programi potpore ne predstavljaju prepreku razvoju komercijalnih ugovora kao što su ugovori o kupnji električne energije.

(45) Stoga se dvosmjerni ugovori za kompenzaciju razlike ili jednakovrijedni programi s istim učincima i ugovori o kupnji električne energije međusobno nadopunjuju i doprinose poticanju energetske tranzicije i osiguravaju da potrošači imaju koristi od obnovljivih izvora energije i energije s niskim emisijama ugljika. Podložno zahtjevima uvedenima ovom Uredbom države članice trebale bi moći slobodno odlučiti koje će instrumente upotrebljavati za postizanje svojih ciljeva u pogledu dekarbonizacije. Ugovorima o kupnji električne energije privatni ulagači doprinose dodatnom uvođenju energije iz obnovljivih izvora i energije s niskim emisijama ugljika dok istodobno dugoročno zadržavaju niske i stabilne cijene električne energije. Isto tako, dvosmjernim ugovorima za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednim programima s istim učincima isti cilj ostvaruju javni subjekti u ime potrošača. Oba su instrumenta potrebna za postizanje ciljeva Unije u pogledu dekarbonizacije uvođenjem energije iz obnovljivih izvora i energije s niskim emisijama ugljika, uz istodobno promicanje koristi jeftine proizvodnje električne energije za potrošače.

(46) Ubrzano uvođenje obnovljivih izvora energije zahtijeva sve veću dostupnost rješenja za fleksibilnost kako bi se osigurala njihova integracija u mrežu i kako bi se elektroenergetskom sustavu i mreži omogućilo da se prilagode promjenjivosti proizvodnje i potrošnje električne energije u različitim razdobljima. Kako bi se potaknula nefosilna rješenja za fleksibilnost, regulatorno tijelo ili drugo tijelo ili subjekt koje je imenovala država članica trebali bi periodično procjenjivati potrebu za fleksibilnošću u elektroenergetskom sustavu na nacionalnoj razini na temelju ulaznih podataka operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava te zajedničke europske metodologije koja je predmet javnog savjetovanja i odobrenja ACER-a. U procjeni potreba za fleksibilnošću elektroenergetskog sustava trebalo bi uzeti u obzir sva postojeća i planirana ulaganja, uključujući postojeća sredstva koja još nisu priključena na mrežu, u pogledu izvora fleksibilnosti kao što su fleksibilna proizvodnja električne energije, interkonekcijski vodovi, upravljanje potrošnjom, skladištenje energije ili proizvodnja obnovljivih goriva, zbog potrebe za dekarbonizacijom energetskog sustava. ACER bi trebao periodično ocjenjivati nacionalna izvješća i sastavljati izvješće na razini Unije u kojem bi dao preporuke o pitanjima od prekogranične važnosti. Na temelju nacionalnog izvješća o potrebama za fleksibilnošću države članice trebale bi utvrditi okvirni nacionalni cilj za nefosilno rješenje za fleksibilnost, uključujući odgovarajuće posebne doprinose upravljanja potrošnjom i skladištenja energije tom cilju, što bi se trebalo odražavati i u njihovim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999. S obzirom na te planove Komisija bi trebala moći izraditi strategiju Unije za fleksibilnost s posebnim naglaskom na upravljanju potrošnjom i skladištenju energije, koja je u skladu s energetskim i klimatskim ciljevima Unije do 2030. te ciljem klimatske neutralnosti do 2050. Komisija bi trebala moći izdati zakonodavni prijedlog koji bi bio priložen toj strategiji Unije.

(47) Kako bi se postigao okvirni nacionalni cilj u pogledu nefosilnih rješenja za fleksibilnost, uključujući odgovarajuće posebne doprinose upravljanja potrošnjom i skladištenja energije, te ako se na potrebe za fleksibilnošću ne odgovara uklanjanjem tržišnih prepreka i postojećim ulaganjima, države članice trebale bi moći primijeniti programe potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost koji se sastoje od plaćanja za raspoloživi kapacitet nefosilnih rješenja za fleksibilnost. Nadalje, države članice koje već primjenjuju mehanizam za razvoj kapaciteta trebale bi razmotriti promicanje sudjelovanja u nefosilnim rješenjima za fleksibilnost, kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije, s pomoću preoblikovanja kriterija ili značajki ne dovodeći pritom u pitanje primjenu članka 22. Uredbe (EU) 2019/943. Države članice koje već primjenjuju mehanizam za razvoj kapaciteta također bi trebale moći primjenjivati programe potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost ako su ti programi potrebni za postizanje okvirnog nacionalnog cilja za nefosilna rješenja za fleksibilnost, posebno uz prilagodbu svojih mehanizama za razvoj kapaciteta kako bi dodatno promicale sudjelovanje u nefosilnim rješenjima za fleksibilnost, kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije. Ti bi programi trebali obuhvaćati nova ulaganja u nefosilna rješenja za fleksibilnost, uključujući ulaganja u postojeća sredstva, među ostalim ona usmjerena na daljnji razvoj fleksibilnosti upravljanja potrošnjom.

(48) Kako bi se poduprli ciljevi zaštite okoliša, graničnu vrijednost emisija CO_2, utvrđenu u članku 22. stavku 4. Uredbe (EU) 2019/943, trebalo bi smatrati gornjom granicom. Stoga bi države članice mogle utvrditi tehničke standarde učinkovitosti i granične vrijednosti emisija CO_2 kojima se sudjelovanje u mehanizmima za razvoj kapaciteta

ograničava na fleksibilne tehnologije bez fosilnih goriva, potpuno u skladu s komunikacijom Komisije od 18. veljače 2022. naslovljenom „Smjernice o državnim potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju” kojima se države članice potiču na uvođenje zelenih kriterija u mehanizme za razvoj kapaciteta.

(49) Budući da nekoordinirani mehanizmi za razvoj kapaciteta mogu znatno utjecati na unutarnje tržište električne energije, paketom za čistu energiju uveden je sveobuhvatan okvir kojim će se bolje procijeniti potrebe i poboljšati oblikovanje mehanizama za razvoj kapaciteta. Neovisno o potrebi za ograničavanjem narušavanja tržišnog natjecanja i unutarnjeg tržišta, zajedno s odgovarajućim regulatornim okvirom, mehanizmi za razvoj kapaciteta mogu imati važnu ulogu u osiguravanju adekvatnosti resursa, posebno tijekom prijelaza na sustav bez emisija ugljika i za međusobno nedovoljno povezane energetske sustave. Stoga, iako se mehanizmi za razvoj kapaciteta više ne bi trebali smatrati krajnjim mjerama, njihovu nužnost i oblikovanje trebalo bi periodično procjenjivati s obzirom na promjene regulatornog okvira i okolnosti na tržištu. Međutim, postupak donošenja mehanizama za razvoj kapaciteta pokazao se složenim. Radi razmatranja eventualnih mogućnosti racionalizacije i pojednostavnjenja postupka primjene mehanizma za razvoj kapaciteta te kako bi se osiguralo da države članice pravodobno mogu otkloniti zabrinutosti u pogledu adekvatnosti pružajući pritom potrebnu kontrolu za sprečavanje štete za međunarodno tržište, Komisija bi do 17. siječnja 2025. trebala podnijeti detaljno izvješće u kojem se procjenjuju takve mogućnosti. U tom kontekstu Komisija bi trebala zatražiti da ACER izmijeni metodologiju za europsku procjenu adekvatnosti resursa u skladu s primjenjivim postupkom, prema potrebi. Nakon savjetovanja s državama članicama Komisija bi do 17. travnja 2025. trebala podnijeti prijedloge u cilju racionalizacije i pojednostavnjenja postupka za procjenu mehanizama za razvoj kapaciteta, prema potrebi.

(50) Priključivanje novih postrojenja za proizvodnju i potrošnju na mrežu, posebno postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, često je suočeno s kašnjenjima u postupcima priključenja na mrežu. Jedan od razloga tih kašnjenja nedostatak je raspoloživog kapaciteta mreže na lokaciji koju je odabrao ulagač, što podrazumijeva potrebu za proširenjem ili jačanjem mreže kako bi se postrojenja sigurno povezala sa sustavom. Novi zahtjev za operatore elektroenergetskih sustava, i na razini prijenosa i na razini distribucije, da objavljuju i ažuriraju informacije o kapacitetu raspoloživom za nova priključivanja u njihovim područjima rada ulagačima bi omogućio lakši pristup informacijama o dostupnosti kapaciteta mreže unutar sustava čime bi se ubrzao proces donošenja odluka, što bi pak ubrzalo potrebno uvođenje energije iz obnovljivih izvora. Operatori prijenosnih sustava te bi informacije trebali redovito ažurirati, barem svaki mjesec. Operatori prijenosnih sustava trebali bi također objaviti kriterije za određivanje raspoloživih mrežnih kapaciteta, kao što su postojeći kapaciteti za upravljanje potražnjom i proizvodni kapaciteti, pretpostavke za procjenu moguće daljnje integracije dodatnih korisnika sustava, relevantne informacije o mogućem ograničavanju energije i očekivanja u vezi s relevantnim budućim razvojem mreže.

(51) Nadalje, kako bi se riješio problem dugog vremena odgovora na zahtjeve za priključenje na mrežu, operatori prijenosnih sustava trebali bi korisnicima sustava pružiti jasne i transparentne informacije o statusu i obradi njihovih zahtjeva za priključenje. Operatori prijenosnih sustava trebali bi takve informacije pružiti u roku od tri mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva te bi ih trebali redovito ažurirati, a najmanje jednom u tri mjeseca.

(52) Budući da Estonija, Latvija i Litva još nisu sinkronizirane s elektroenergetskim sustavom Unije, suočavaju se s vrlo specifičnim izazovima pri organizaciji tržišta uravnoteženja i tržišno utemeljene nabave pomoćnih usluga. Iako je napredak prema sinkronizaciji u tijeku, jedan od ključnih preduvjeta za stabilan sinkroni rad sustava jest dostupnost dostatnog rezerviranog kapaciteta za uravnoteženje sustava za regulaciju frekvencije. Međutim, s obzirom na to da baltičke države ovise o ruskom sinkronom području za upravljanje frekvencijama, još nisu bile u mogućnosti razviti vlastito funkcionalno tržište uravnoteženja. Agresivni rat Rusije protiv Ukrajine znatno je povećao rizik za sigurnost opskrbe koji je posljedica nepostojanja vlastitih tržišta uravnoteženja. Stoga zahtjevi iz članka 6. stavaka 9., 10. i 11. Uredbe (EU) 2019/943 i članka 41. stavka 2. Uredbe Komisije (EU) 2017/2195 ([22]), koji su osmišljeni tako da se primjenjuju na postojeća tržišta uravnoteženja, još uvijek ne odražavaju stanje u Estoniji, Latviji i Litvi, osobito zato što su za razvoj tržišta uravnoteženja potrebni vrijeme i nova ulaganja u rezervirani kapacitet za uravnoteženje sustava. Estonija, Latvija i Litva stoga bi, odstupajući od tih zahtjeva, trebale imati pravo da tijekom prijelaznog razdoblja sklapaju dugoročne financijske ugovore o nabavi rezerviranog kapaciteta za uravnoteženje sustava.

(53) Prijelazna razdoblja za Estoniju, Latviju i Litvu trebalo bi nakon sinkronizacije što prije postupno ukinuti i trebalo bi ih iskoristiti za razvoj odgovarajućih tržišnih instrumenata koji nude kratkoročne rezerve za uravnoteženje i druge neophodne pomoćne usluge, a trebalo bi ih ograničiti na vrijeme potrebno za taj proces.

([22]) Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenoga 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja (SL L 312, 28.11.2017., str. 6.).

(54) Baltičke države namjerava se sinkronizirati sa sinkronim područjem kontinentalne Europe jednim dvosistemskim vodom koji povezuje Poljsku i Litvu. Nakon sinkronizacije kapacitet tog voda velikim će se dijelom morati rezervirati za granice pouzdanosti u slučaju neočekivanog ispada u baltičkom sustavu i posljedičnih nenamjernih odstupanja. Operatori prijenosnih sustava trebali bi nastaviti nuditi maksimalni kapacitet za prekograničnо trgovanje, u skladu s graničnim vrijednostima pogonskih veličina i uzimajući u obzir moguće nepredviđene događaje u poljskom i litavskom sustavu, uključujući one koji su posljedica ispada visokonaponskih vodova istosmjerne struje ili isključenja baltičkih država iz sinkronog područja kontinentalne Europe. Specifične okolnosti u vezi s tim interkonekcijskim vodom trebalo bi uzeti u obzir pri izračunu ukupnog kapaciteta i nepredviđenih događaja na temelju članka 16. stavka 8. Uredbe (EU) 2019/943.

(55) Mehanizmi za razvoj kapaciteta trebali bi biti otvoreni za sudjelovanje svih resursa koji mogu osigurati potrebnu tehničku izvedbu, što može uključivati elektrane na plin, pod uvjetom da zadovoljavaju graničnu vrijednost emisija iz članka 22. stavka 4. Uredbe (EU) 2019/943, kao i sve nacionalne granične vrijednosti emisija ili druge objektivne okolišne kriterije koje države članice možda žele primijeniti kako bi se ubrzalo napuštanje fosilnih goriva.

(56) Kako bi se poduprli ciljevi u području zaštite okoliša, člankom 22. stavkom 4. Uredbe (EU) 2019/943 utvrđuju se zahtjevi u pogledu graničnih vrijednosti emisija CO_2 za mehanizme za razvoj kapaciteta. Međutim, tijekom prelaska na sustav bez emisija ugljika i nakon energetske krize, države članice koje primjenjuju mehanizme za razvoj kapaciteta koji su odobreni prije 4. srpnja 2019.trebale bi iznimno moći, i to samo u krajnjoj nuždi, odstupiti od te granične vrijednosti emisija CO_2 tijekom ograničenog razdoblja. Međutim, takvo bi odstupanje trebalo ograničiti na postojeće proizvodne kapacitete koji su započeli s komercijalnom proizvodnjom prije 4. srpnja 2019.,to jest prije datuma stupanja na snagu Uredbe (EU) 2019/943. Zahtjevu za odstupanje trebalo bi priložiti izvješće dotične države članice u kojem bi se trebao procijeniti učinak odstupanja na emisije stakleničkih plinova i na energetsku tranziciju. Takvo bi izvješće trebalo sadržavati i plan s ključnim etapama za odmak od sudjelovanja proizvodnih kapaciteta koji ne zadovoljavaju granične vrijednosti emisija CO_2 u mehanizmima za razvoj kapaciteta. Nakon odobrenja odstupanja državama članicama trebalo bi dopustiti da organiziraju postupke nabave koji i dalje moraju ispunjavati sve zahtjeve iz poglavlja IV. Uredbe (EU) 2019/943, osim onih koji se odnose na granične vrijednosti emisija CO_2. Proizvodni kapacitet koji ne zadovoljava granične vrijednosti emisija CO_2 ne bi se smio nabavljati za razdoblje dulje od godine dana, niti se nabavljati za razdoblje isporuke koje je dulje od trajanja odstupanja. Dodatnom postupku nabave otvorenom za sudjelovanje proizvodnih kapaciteta koji ne zadovoljavaju granične vrijednosti emisija CO_2 trebao bi prethoditi postupak javne nabave čiji je cilj u najvećoj mogućoj mjeri povećati sudjelovanje kapaciteta koji zadovoljava granične vrijednosti emisija CO_2, među ostalim dopuštanjem da cijene kapaciteta narastu dovoljno da potaknu ulaganja u takav kapacitet.

(57) Komisija bi trebala preispitati ovu Uredbu kako bi se osigurala otpornost modela tržišta električne energije u kriznim vremenima i njegova sposobnost podupiranja ciljeva Unije u pogledu dekarbonizacije, daljnjeg poboljšanja integracije tržišta i promicanja potrebnih ulaganja u infrastrukturu, kao i razvoja tržišta ugovora o kupnji električne energije. Na temelju takvog preispitivanja Komisija bi trebala dostaviti sveobuhvatno izvješće Europskom parlamentu i Vijeću te bi mu prema potrebi trebala priložiti zakonodavni prijedlog. U tom bi izvješću Komisija posebno trebala procijeniti učinkovitost trenutačne strukture i funkcioniranja kratkoročnih tržišta električne energije, kao i njihove moguće neučinkovitosti te moguće korektivne mjere i alate koje treba primijeniti u kriznim ili izvanrednim situacijama te prikladnost pravnog i financijskog okvira Unije za distribucijske mreže. To izvješće trebalo bi obuhvaćati i sposobnost postizanja ciljeva Unije u pogledu obnovljivih izvora energije i unutarnjeg energetskog tržišta te potencijal i održivost uspostave jedne ili više tržišnih platformi Unije za ugovore o kupnji električne energije.

(58) Ako bilo koja od mjera predviđenih ovom Uredbom predstavlja državnu potporu, odredbama koje se odnose na takve mjere ne dovodi se u pitanje primjena članaka 107. i 108. UFEU-a. Komisija je nadležna za ocjenjivanje spojivosti državne potpore s unutarnjim tržištem.

(59) Mjerama predviđenima ovom Uredbom ne dovodi se u pitanje primjena uredaba (EU) 2016/1011 ([23]) i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća ([24]) te Direktive 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća ([25]).

([23]) Uredba (EU) 2016/1011 Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2016. o indeksima koji se upotrebljavaju kao referentne vrijednosti u financijskim instrumentima i financijskim ugovorima ili za mjerenje uspješnosti investicijskih fondova i o izmjeni direktiva 2008/48/EZ i 2014/17/EU te Uredbe (EU) br. 596/2014 (SL L 171, 29.6.2016., str. 1.).

([24]) Uredba (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o OTC izvedenicama, središnjoj drugoj ugovornoj strani i trgovinskom repozitoriju (SL L 201, 27.7.2012., str. 1.).

([25]) Direktiva 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištu financijskih instrumenata i izmjeni Direktive 2002/92/EZ i Direktive 2011/61/EU (SL L 173, 12.6.2014., str. 349.).

(60) Uredbe (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 trebalo bi stoga na odgovarajući način izmijeniti.

(61) S obzirom na to da cilj ove Uredbe, to jest poboljšanje modela integriranog tržišta električne energije, osobito radi sprečavanja neopravdano visokih cijena električne energije, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja,

DONIJELI SU OVU UREDBU:

Članak 1.

Izmjene Uredbe (EU) 2019/942

Uredba (EU) 2019/942 mijenja se kako slijedi:

1. članak 2. mijenja se kako slijedi:

(a) umeće se sljedeća točka:

„(aa) izdaje mišljenja i preporuke upućene jedinstvenoj platformi za dodjelu uspostavljenoj u skladu s Uredbom Komisije (EU) 2016/1719 (*);

(*) Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (SL L 259, 27.9.2016., str. 42.).";

(b) točka (d) zamjenjuje se sljedećim:

„(d) donosi pojedinačne odluke o pružanju informacija u skladu s člankom 3. stavkom 2., člankom 7. stavkom 2. točkom (b) i člankom 8. točkom (c); o odobravanju metodologija i uvjeta u skladu s člankom 4. stavkom 4., člankom 5. stavcima 2., 3. i 4.; o preispitivanju zona trgovanja kako je navedeno u članku 5. stavku 7.; o tehničkim pitanjima kako je navedeno u članku 6. stavku 1.; o arbitraži među regulatorima u skladu s člankom 6. stavkom 10.; u vezi s regionalnim koordinacijskim centrima kako je navedeno u članku 7. stavku 2. točki (a); o odobravanju i izmjeni metodologija i izračuna i tehničkim specifikacijama kako je navedeno u članku 9. stavku 1.; o odobravanju i izmjeni metodologija kako je navedeno u članku 9. stavku 3.; o izuzećima kako je navedeno u članku 10.; o infrastrukturi kako je navedeno u članku 11. točki (d); o pitanjima povezanima s cjelovitošću i transparentnošću veleprodajnog tržišta na temelju članka 12.; te o odobravanju i izmjeni zajedničkog prijedloga ENTSO-a za električnu energiju i tijela EU-a za ODS-ove u pogledu vrste i oblika podataka i metodologije povezane s analizom koje treba dostaviti, a koji se odnose na potrebe za fleksibilnošću na temelju članka 5. stavka 9.";

2. u članku 3. stavku 2. dodaje se sljedeći podstavak:

„Ovaj stavak primjenjuje se i na jedinstvenu platformu za dodjelu uspostavljenu u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719.";

3. u članku 4. dodaje se sljedeći stavak:

„9. Stavci 6., 7. i 8. ovog članka primjenjuju se i na jedinstvenu platformu za dodjelu uspostavljenu u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719.";

4. članak 5. mijenja se kako slijedi:

(a) u stavku 8. dodaje se sljedeći podstavak:

„ACER prati jedinstvenu platformu za dodjelu uspostavljenu u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719.";

(b) dodaje se sljedeći stavak:

„9. ACER odobrava i prema potrebi mijenja zajednički prijedlog ENTSO-a za električnu energiju i tijela EU-a za ODS-ove u pogledu vrste i oblika podataka i metodologije povezane s analizom koje treba dostaviti, a koji se odnose na potrebe za fleksibilnošću na temelju članka 19.e stavka 6. Uredbe (EU) 2019/943.";

5. u članku 6. stavak 9. zamjenjuje se sljedećim:

„9. ACER podnosi mišljenja dotičnom regulatornom tijelu i Komisiji na temelju članka 8. stavka 1.b i članka 16. stavka 3. Uredbe (EU) 2019/943.";

6. članak 15. mijenja se kako slijedi:

(a) u stavku 4. dodaje se sljedeći podstavak:

„ACER izdaje izvješće o učinku uporabe proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima na tržištu električne energije Unije tijekom krize nakon procjene na temelju članka 7.a stavka 7. Uredbe (EU) 2019/943 i izvješće o učinku razvoja proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima na tržištu električne energije Unije u uobičajenim tržišnim okolnostima nakon procjene na temelju članka 7.a stavka 8. te uredbe.";

(b) dodaje se sljedeći stavak:

„5. ACER izdaje izvješće na temelju članka 19.e stavka 7. Uredbe (EU) 2019/943 u kojem analizira nacionalna izvješća o procijenjenim potrebama za fleksibilnošću i daje preporuke o pitanjima od prekogranične važnosti u pogledu nalaza regulatornog tijela ili drugog tijela ili subjekta koje je imenovala država članica.".

Članak 2.

Izmjene Uredbe (EU) 2019/943

Uredba (EU) 2019/943 mijenja se kako slijedi:

1. članak 1. mijenja se kako slijedi:

(a) točke (a) i (b) zamjenjuju se sljedećim:

„(a) odrediti osnovu za učinkovito postizanje ciljeva energetske unije i cilja da se klimatska neutralnost postigne najkasnije do 2050., posebno okvira klimatske i energetske politike do 2030. omogućivanjem prenošenja tržišnih signala za povećanu učinkovitost, veći udio obnovljive energije, sigurnost opskrbe, fleksibilnost, integraciju sustava s pomoću više nositelja energije, održivost, dekarbonizaciju i inovacije;

(b) odrediti temeljna načela za dobro funkcionirajuća, integrirana tržišta električne energije, kojima se svim pružateljima resursa i kupcima električne energije omogućuje nediskriminirajući pristup mreži, kojima se omogućuje razvoj dugoročnih tržišta električne energije kako bi se opskrbljivačima i potrošačima omogućilo da ograniče rizik ili da se zaštite od rizika buduće nestabilnosti cijena električne energije, kojima se osnažuju i štite kupci, osigurava konkurentnost na globalnom tržištu, jača sigurnost opskrbe i povećava fleksibilnost upravljanjem potrošnjom, skladištenjem energije i drugim nefosilnim rješenjima za fleksibilnost, osigurava energetska učinkovitost, olakšava agregacija distribuirane potražnje i ponude te omogućuju integracija tržišta i sektorska integracija te na tržištu utemeljene naknade za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora;";

(b) dodaju se sljedeće točke:

„(e) podupirati dugoročna ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, fleksibilnost i mreže kako bi se potrošačima omogućila veća cjenovna pristupačnost računa za energiju i smanjila njihova ovisnost o fluktuacijama kratkoročnih tržišnih cijena električne energije, posebno cijena fosilnih goriva u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju;

(f) utvrditi okvir za donošenje mjera za odgovor na krize cijena električne energije.";

2. članak 2. mijenja se kako slijedi:

(a) točka 22. zamjenjuje se sljedećim:

„22. ‚mehanizam za razvoj kapaciteta' znači mjera kojom se osigurava postizanje potrebne razine adekvatnosti resursa plaćanjem za dostupnost resursa, isključujući mjere povezane s pomoćnim uslugama ili upravljanjem zagušenjima;";

(b) dodaju se sljedeće točke:

„72. ‚vršni sat' znači sat za koji se, na temelju predviđanja operatora prijenosnih sustava i, ako je to primjenjivo, nominiranih operatora tržišta električne energije, očekuje da će bruto potrošnja električne energije ili bruto potrošnja električne energije proizvedene iz izvora koji nisu obnovljivi izvori ili veleprodajna cijena električne energije za dan unaprijed biti najviša, uzimajući u obzir prekozonske razmjene;

73. ‚smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima' znači sposobnost sudionika na tržištu da smanje potrošnju električne energije iz mreže tijekom vršnih sati na zahtjev operatora sustava;

74. ‚proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima' znači proizvod temeljen na tržištu kojim sudionici na tržištu mogu operatorima sustava osigurati smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima;

75. ‚regionalno virtualno čvorište' znači nefizička regija koja obuhvaća više od jedne zone trgovanja za koju je referentna cijena utvrđena na temelju metodologije;

76. ‚dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike' znači ugovor između operatora postrojenja za proizvodnju električne energije i druge ugovorne strane, obično javnog subjekta, kojim se štiti minimalna naknada i ograničava prekomjerna naknada;

77. ‚ugovor o kupnji električne energije' ili ‚PPA' znači ugovor na temelju kojeg fizička ili pravna osoba pristaje kupiti električnu energiju od proizvođača električne energije na tržišnoj osnovi;

78. ‚namjenski mjerni uređaj' znači uređaj koji je povezan sa sredstvom ili je u njega ugrađen i koji pruža upravljanje potrošnjom ili usluge fleksibilnosti na tržištu električne energije ili operatorima sustava;

79. ‚fleksibilnost' znači sposobnost elektroenergetskog sustava da se prilagodi promjenjivosti obrazaca proizvodnje i potrošnje te dostupnosti mreže, u relevantnim tržišnim vremenskim okvirima.";

3. članak 7. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Operatori prijenosnih sustava i nominirani operatori tržišta električne energije zajednički organiziraju upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutardnevnim tržištem u skladu s Uredbom (EU) 2015/1222. Operatori prijenosnih sustava i nominirani operatori tržišta električne energije surađuju na razini Unije ili, ako je to primjerenije, na regionalnoj razini kako bi što više povećali učinkovitost i djelotvornost trgovanja električnom energijom Unije dan unaprijed i unutar jednog dana. Obvezom suradnje ne dovodi se u pitanje primjena prava tržišnog natjecanja Unije. Operatori prijenosnih sustava i nominirani operatori tržišta električne energije u pogledu svojih funkcija koje su povezane s trgovanjem električnom energijom podliježu regulatornom nadzoru regulatornih tijela na temelju članka 59. Direktive (EU) 2019/944 i ACER-a na temelju članaka 4. i 8. Uredbe (EU) 2019/942 te podliježu obvezama u pogledu transparentnosti i učinkovitom nadzoru protiv manipulacije tržištem kako je utvrđeno u relevantnim odredbama Uredbe (EU) br. 1227/2011.";

(b) stavak 2. mijenja se kako slijedi:

i. točka (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) čim više povećavaju prilike za sve sudionike na tržištu da sudjeluju u prekozonskoj trgovini i trgovini unutar zona na nediskriminirajući način te što je bliže moguće stvarnom vremenu u svim zonama trgovanja;

(ca) organiziraju se tako da se osigura podjela likvidnosti među svim nominiranim operatorima tržišta električne energije, i to u svakom trenutku, kako za prekozonsku trgovinu tako i za trgovinu unutar zona. Što se tiče tržišta dan unaprijed, nominirani operatori tržišta električne energije od jednog sata prije vremena zatvaranja tržišta do posljednjeg trenutka do kojeg je dopušteno trgovanje dan unaprijed, s jedne strane dostavljaju sve naloge za proizvode za dan unaprijed i proizvode istih obilježja jedinstvenom povezivanju tržišta dan unaprijed i, s druge strane, ne organiziraju trgovanje proizvodima za dan unaprijed ni proizvodima istih obilježja izvan jedinstvenog povezivanja tržišta dan unaprijed. Što se tiče unutardnevnog tržišta, nominirani operatori tržišta električne energije od vremena otvaranja jednog unutardnevnog povezivanja do posljednjeg trenutka do kojeg je dopušteno unutardnevno trgovanje u određenoj zoni trgovanja, s jedne strane dostavljaju sve naloge za unutardnevne proizvode i proizvode istih obilježja jedinstvenom povezivanju unutardnevnog tržišta i, s druge strane, ne organiziraju trgovanje s unutardnevnim proizvodima ni proizvodima istih obilježja izvan povezivanja unutardnevnog tržišta. Te se obveze primjenjuju na nominirane operatore tržišta električne energije, na poduzeća koja izravno ili neizravno provode kontrolu nad nominiranim operatorom tržišta električne energije i na poduzeća koja su izravno ili neizravno pod kontrolom nominiranog operatora tržišta električne energije.;";

ii. točka (f) zamjenjuje se sljedećim:

„(f) transparentni su i, ako je to primjenjivo, pružaju informacije po proizvodnim jedinicama, istodobno štiteći povjerljivost poslovno osjetljivih informacija i osiguravajući da se trgovanje odvija na anoniman način;";

4. umeću se sljedeći članci:

„Članak 7.a

Proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima

1. Ako je proglašena kriza cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije u skladu s člankom 66.a Direktive (EU) 2019/944, države članice mogu od operatora sustava zatražiti da predlože nabavu proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima kako bi se postiglo smanjenje potražnje za električnom energijom tijekom vršnih sati. Takva je nabava ograničena na trajanje utvrđeno u provedbenoj odluci donesenoj na temelju članka 66.a stavka 1. Direktive (EU) 2019/944.

2. Ako je zahtjev podnesen u skladu sa stavkom 1., operatori sustava, nakon savjetovanja s dionicima, regulatornom tijelu dotične države članice na odobrenje podnose prijedlog kojim se utvrđuju dimenzioniranje i uvjeti za nabavu i aktivaciju proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima.

3. Dotično regulatorno tijelo procjenjuje prijedlog proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima iz stavka 2. u pogledu postizanja smanjenja potražnje za električnom energijom i učinka na veleprodajnu cijenu električne energije tijekom vršnih sati. Pri toj se procjeni u obzir uzima potreba da proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima neopravdano ne narušava funkcioniranje tržišta električne energije i ne uzrokuje preusmjeravanje usluga upravljanja potrošnjom prema proizvodima za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima. Na temelju te procjene regulatorno tijelo može od operatora sustava zatražiti da izmijeni svoj prijedlog.

4. Prijedlog proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima iz stavka 2. mora ispunjavati sljedeće zahtjeve:

(a) dimenzioniranje proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima:

i. temelji se na analizi potrebe za dodatnom uslugom kojom se osigurava sigurnost opskrbe, a da se pritom ne ugrožava stabilnost mreže, te na analizi njezina učinka na tržište i očekivanih troškova i koristi.

ii. u obzir uzima predviđanje potražnje, predviđanje količine električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora te predviđanje drugih izvora fleksibilnosti u sustavu, kao što je skladištenje energije, i utjecaj izbjegnutog dispečiranja na veleprodajnu cijenu; i

iii. ograničeno je kako bi se osiguralo da predviđeni troškovi ne premašuju očekivane koristi proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima;

(b) nabava proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima temelji se na objektivnim, transparentnim, tržišno utemeljenim i nediskriminirajućim kriterijima, ograničena je na upravljanje potrošnjom i ne isključuje to da sredstva koja sudjeluju pristupaju drugim tržištima;

(c) nabava proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima provodi se na temelju konkurentnog natječajnog postupka, koji može biti kontinuiran, pri čemu se odabir temelji na najnižoj cijeni ponuđenoj za ispunjavanje unaprijed definiranih tehničkih i okolišnih kriterija, te koji omogućuje djelotvorno sudjelovanje potrošača, izravno ili putem agregacije;

(d) minimalni iznos ponude nije veći od 100 kW, među ostalim putem agregacije;

(e) ugovori za proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima sklapaju se najranije tjedan dana prije njegove aktivacije;

(f) aktivacijom proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima ne smije se smanjiti prekozonski kapacitet;

(g) proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima aktivira se prije ili tijekom razdoblja tržišta dan unaprijed, što se može provesti na temelju unaprijed utvrđene cijene električne energije;

(h) aktivacija proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima ne podrazumijeva pokretanje proizvodnje na temelju fosilnih goriva koja se nalazi iza mjernog mjesta kako bi se izbjeglo povećanje emisija stakleničkih plinova.

5. Stvarno smanjenje potrošnje koje je posljedica aktivacije proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima mjeri se u odnosu na osnovnu vrijednost koja odražava očekivanu potrošnju električne energije bez aktivacije proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima. Ako operator sustava nabavlja proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima, taj operator razvija osnovnu metodologiju nakon savjetovanja sa sudionicima na tržištu i, prema potrebi, uzima u obzir provedbene akte donesene na temelju članka 59. stavka 1. točke (e) i podnosi je dotičnom regulatornom tijelu na odobrenje.

6. Dotična regulatorna tijela odobravaju prijedlog operatora sustava koji žele nabaviti proizvod za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima i osnovnu metodologiju podnesene u skladu sa stavcima 2. i 5. ili zahtijevaju od operatora sustava da izmijene prijedlog ili osnovnu metodologiju ako taj prijedlog ili ta metodologija ne ispunjava zahtjeve utvrđene u stavcima 2., 4. i 5.

7. ACER u roku od šest mjeseci nakon završetka krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili razini Unije, kako je navedeno u stavku 1., te nakon savjetovanja s dionicima procjenjuje učinak uporabe proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima na tržište električne energije Unije. Pri toj se procjeni u obzir uzima potreba da proizvodi za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima neopravdano ne narušavaju funkcioniranje tržišta električne energije i ne uzrokuju preusmjeravanje usluga upravljanja potrošnjom prema proizvodima za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima. ACER može izdati preporuke koje regulatorna tijela uzimaju u obzir u svojoj procjeni na temelju stavka 3.

8. ACER do 30. lipnja 2025. nakon savjetovanja s dionicima procjenjuje učinak razvoja proizvoda za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima na tržištu električne energije Unije u uobičajenim tržišnim okolnostima. Pri toj se procjeni u obzir uzima potreba da proizvodi za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima neopravdano ne narušavaju funkcioniranje tržišta električne energije i ne uzrokuju preusmjeravanje usluga upravljanja potrošnjom prema proizvodima za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima. Komisija na temelju te procjene može podnijeti zakonodavni prijedlog za izmjenu ove Uredbe kako bi se uveli proizvodi za smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima izvan situacija krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili razini Unije.

Članak 7.b

Namjenski mjerni uređaj

1. Ne dovodeći u pitanje članak 19. Direktive (EU) 2019/944, operatori prijenosnih sustava, operatori distribucijskih sustava i relevantni sudionici na tržištu, uključujući neovisne agregatore, mogu uz pristanak krajnjeg kupca upotrebljavati podatke iz namjenskih mjernih uređaja za praćenje i obračun upravljanja potrošnjom i usluga fleksibilnosti, među ostalim iz postrojenja za skladištenje energije.

Za potrebe ovog članka upotreba podataka iz namjenskih mjernih uređaja mora biti u skladu s člancima 23. i 24. Direktive (EU) 2019/944 i drugim relevantnim pravom Unije, uključujući pravo o zaštiti podataka i privatnosti, a posebno s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća (*). Ako se takvi podaci upotrebljavaju u istraživačke svrhe, informacije se agregiraju i anonimiziraju.

2. Ako krajnji kupac nema ugrađeno pametno brojilo ili ako pametno brojilo krajnjeg kupca ne isporučuje potrebne podatke koji omogućuju upravljanje potrošnjom ili usluge fleksibilnosti, među ostalim ni putem neovisnog agregatora, operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava prihvaćaju podatke iz namjenskog mjernog uređaja, ako su dostupni, za obračun upravljanja potrošnjom i usluga fleksibilnosti, uključujući skladištenje energije, te ne diskriminiraju tog krajnjeg kupca u svojoj nabavi usluga fleksibilnosti. Ta se obveza primjenjuje podložno ispunjavanju pravila i zahtjeva koje države članice utvrde na temelju stavka 3.

3. Države članice utvrđuju pravila i zahtjeve za postupak provjere valjanosti podataka iz namjenskih mjernih uređaja kako bi se provjerila i osigurala kvaliteta i dosljednost relevantnih podataka te interoperabilnost u skladu s člancima 23. i 24. Direktive (EU) 2019/944 i drugim relevantnim pravom Unije.

(*) Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).";

5. članak 8. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Nominirani operatori tržišta električne energije omogućuju sudionicima na tržištu da trguju energijom što je bliže moguće stvarnom vremenu, a najmanje do vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta. Od 1. siječnja 2026. vrijeme zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta nije ranije od 30 minuta prije stvarnog vremena.

1.a Dotično regulatorno tijelo može, na zahtjev dotičnog operatora prijenosnog sustava, odobriti odstupanje od zahtjeva utvrđenog u stavku 1. do 1. siječnja 2029. Operator prijenosnog sustava podnosi zahtjev dotičnom regulatornom tijelu. Taj zahtjev sadržava:

(a) procjenu učinka, uzimajući u obzir povratne informacije dotičnih nominiranih operatora tržišta električne energije i sudionika na tržištu, kojom se dokazuje negativan učinak takve mjere na sigurnost opskrbe u nacionalnom elektroenergetskom sustavu, troškovnu učinkovitost, među ostalim u odnosu na postojeće platforme za uravnoteženje u skladu s Uredbom (EU) 2017/2195, na integraciju energije iz obnovljivih izvora i na emisije stakleničkih plinova; i

(b) akcijski plan čiji je cilj skraćivanje vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta na 30 minuta prije stvarnog vremena do 1. siječnja 2029.

1.b Regulatorno tijelo može, na zahtjev dotičnog operatora prijenosnog sustava, odobriti daljnje odstupanje od zahtjeva utvrđenog u stavku 1. za najviše dvije i pol godine od datuma isteka razdoblja iz stavka 1.a. Dotični operator prijenosnog sustava podnosi zahtjev dotičnom regulatornom tijelu, ENTSO-u za električnu energiju i ACER-u do 30. lipnja 2028. Taj zahtjev sadržava:

(a) novu procjenu učinka, uzimajući u obzir povratne informacije sudionika na tržištu i nominiranih operatora tržišta električne energije, kojom se opravdava potreba za daljnjim odstupanjem, na temelju rizika za sigurnost opskrbe nacionalnog elektroenergetskog sustava, troškovne učinkovitosti, integracije energije iz obnovljivih izvora i emisija stakleničkih plinova; i

(b) revidiran akcijski plan za skraćivanje vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta na 30 minuta prije stvarnog vremena do datuma za koji je zatraženo odstupanje, a najkasnije do datuma zatraženog za odstupanje.

ACER izdaje mišljenje o prekograničnom učinku daljnjeg odstupanja u roku od šest mjeseci od primitka zahtjeva za takvo odstupanje. Dotično regulatorno tijelo to mišljenje uzima u obzir prije donošenja odluke o zahtjevu za daljnje odstupanje.

1.c Komisija do 1. prosinca 2027., nakon savjetovanja s nominiranim operatorima tržišta električne energije, ENTSO-om za električnu energiju, ACER-om i relevantnim dionicima, podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o procjeni učinka provedbe skraćivanja vremena zatvaranja prekozonskog tržišta utvrđenog na temelju ovog članka, troškovima i koristima, izvedivosti i praktičnim rješenjima za njegovo daljnje smanjenje kako bi se sudionicima na tržištu omogućilo da trguju energijom što je bliže moguće stvarnom vremenu. U izvješću se uzimaju u obzir učinak na sigurnost elektroenergetskog sustava, troškovna učinkovitost te koristi za integraciju energije iz obnovljivih izvora i smanjenje emisija stakleničkih plinova.”;

(b) stavak 3. zamjenjuje se sljedećim:

„3. Nominirani operatori tržišta električne energije osiguravaju proizvode za trgovanje na tržištu dan unaprijed i unutardnevnom tržištu koji su dovoljno mali, s najmanjim veličinama ponude od 100 kW ili manje, kako bi omogućili djelotvorno sudjelovanje upravljanja potrošnjom, skladištenja energije i manjih obnovljivih izvora, među ostalim i izravno sudjelovanje kupaca, kao i putem agregacije.”;

6. članak 9. zamjenjuje se sljedećim:

„Članak 9.

Dugoročna tržišta

1. U skladu s Uredbom (EU) 2016/1719 operatori prijenosnih sustava izdaju dugoročna prava prijenosa ili poduzimaju jednakovrijedne mjere kako bi omogućili sudionicima na tržištu, među ostalim vlasnicima postrojenja za proizvodnju energije koja se služe energijom iz obnovljivih izvora, da se zaštite od cjenovnih rizika, osim ako se procjenom dugoročnog tržišta koju su na granicama zona trgovanja provela nadležna regulatorna tijela pokaže da postoji dovoljno prilika za zaštitu od rizika u dotičnim zonama trgovanja.

2. Dugoročna prava prijenosa dodjeljuju se redovito, transparentno, utemeljeno na tržištu i bez diskriminacije na jedinstvenoj platformi za dodjelu. Učestalim dodjelama i dospijećima dugoročnog prekozonskog kapaciteta podupire se učinkovito funkcioniranje dugoročnog tržišta Unije.

3. Struktura dugoročnog tržišta Unije obuhvaća potrebne alate za poboljšanje sposobnosti sudionika na tržištu da se zaštite od cjenovnih rizika na unutarnjem tržištu električne energije.

4. Komisija do 17. siječnja 2026., nakon savjetovanja s relevantnim dionicima, provodi procjenu učinka mogućih mjera za postizanje cilja iz stavka 3. Ta procjena učinka, među ostalim, obuhvaća:

(a) moguće promjene učestalosti dodjele za dugoročna prava prijenosa;

(b) moguće promjene dospijeća dugoročnih prava prijenosa, a posebno rokova dospijeća produljenih do najmanje tri godine;

(c) moguće promjene prirode dugoročnih prava prijenosa;

(d) načine jačanja sekundarnog tržišta; i

(e) moguće uvođenje regionalnih virtualnih čvorišta za dugoročna tržišta.

5. Kad je riječ o regionalnim virtualnim čvorištima za dugoročna tržišta, procjena učinka provedena na temelju stavka 4. obuhvaća sljedeće:

(a) odgovarajući zemljopisni opseg regionalnih virtualnih čvorišta, uključujući zone trgovanja koje čine ta čvorišta i specifične situacije u zonama trgovanja koje pripadaju dvama virtualnim čvorištima ili više njih, s ciljem maksimalnog povećanja cjenovne korelacije između referentnih cijena i cijena u zonama trgovanja koje čine regionalna virtualna čvorišta;

(b) razinu elektroenergetske međupovezanosti država članica, osobito onih država članica koje zaostaju u ispunjavanju ciljeva elektroenergetske međupovezanosti za 2020. i 2030. utvrđenih u članku 4. točki (d) podtočki 1. Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća (*);

(c) metodologiju za izračun referentnih cijena za regionalna virtualna čvorišta za dugoročna tržišta kako bi se maksimalno povećale cjenovne korelacije između referentne cijene i cijena u zonama trgovanja koje čine regionalno virtualno čvorište;

(d) mogućnost da zone trgovanja budu dio više od jednog regionalnog virtualnog čvorišta;

(e) načine za maksimalno povećanje mogućnosti trgovanja za proizvode za zaštitu od rizika koji upućuju na regionalna virtualna čvorišta za dugoročna tržišta, kao i za dugoročna prava prijenosa sa zona trgovanja na regionalna virtualna čvorišta;

(f) načine za osiguravanje da jedinstvena platforma za dodjelu iz stavka 2. nudi dodjelu i olakšava trgovanje dugoročnim pravima prijenosa;

(g) posljedice postojećih međuvladinih sporazuma i prava koja iz njih proizlaze.

6. Na temelju rezultata procjene učinka iz stavka 4. ovog članka Komisija do 17. srpnja 2026. donosi provedbeni akt kojim se pobliže određuju mjere i alati za postizanje ciljeva iz stavka 3. ovog članka i precizne značajke tih mjera i alata. Taj provedbeni akt donosi se u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 67. stavka 2.

7. Jedinstvena platforma za dodjelu uspostavljena u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719 djeluje kao subjekt koji nudi dodjelu i olakšava trgovanje dugoročnim pravima prijenosa u ime operatorâ prijenosnih sustava. Ima pravni oblik naveden u Prilogu II. Direktivi (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća (**).

8. Ako nadležno regulatorno tijelo smatra da sudionici na tržištu nemaju dovoljno mogućnosti zaštite od rizika, ono može, nakon savjetovanja s nadležnim tijelima imenovanima u skladu s člankom 67. Direktive 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća (***), ako se dugoročna tržišta odnose na financijske instrumente kako su definirani u članku 4. stavku 1. točki 15. te direktive, zahtijevati od burzi električne energije ili operatora prijenosnih sustava da provedu dodatne mjere, kao što su aktivnosti održavanja tržišta, kako bi se poboljšala likvidnost dugoročnih tržišta.

9. Uz uvjet da se poštuju pravo tržišnog natjecanja Unije te uredbe (EU) br. 648/2012 (****) i (EU) br. 600/2014 (*****) Europskog parlamenta i Vijeća i Direktiva 2014/65/EU, operatori tržišta mogu razvijati proizvode za zaštitu od rizika, uključujući dugoročne proizvode za zaštitu od rizika, kako bi sudionicima na tržištu, među ostalim vlasnicima postrojenja za proizvodnju energije koja se služe obnovljivim izvorima energije, pružili primjerene mogunosti da se zaštite od financijskog rizika fluktuacije cijena. Države članice ne zahtijevaju da takva aktivnost zaštite od rizika može biti ograničena na trgovine unutar države članice ili zone trgovanja.

(*) Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.).

(**) Direktiva (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava (SL L 169, 30.6.2017., str. 46.).

(***) Direktiva 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištu financijskih instrumenata i izmjeni Direktive 2002/92/EZ i Direktive 2011/61/EU (SL L 173, 12.6.2014., str. 349.).

(****) Uredba (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o OTC izvedenicama, središnjoj drugoj ugovornoj strani i trgovinskom repozitoriju (SL L 201, 27.7.2012., str. 1.).

(*****) Uredba (EU) br. 600/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištima financijskih instrumenata i izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 (SL L 173, 12.6.2014., str. 84.).";

7. članak 18. mijenja se kako slijedi:

(a) stavci 2. i 3. zamjenjuju se sljedećim:

„2. Tarifnim se metodologijama:

(a) odražavaju fiksni troškovi operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava te uzimaju u obzir kapitalni i operativni troškovi kako bi se pružili odgovarajući poticaji operatorima prijenosnih sustava i operatorima distribucijskih sustava u kratkoročnom i dugoročnom razdoblju, uključujući anticipativna ulaganja, kako bi se povećala učinkovitost, uključujući energetsku učinkovitost;

(b) potiču integracija tržišta, integracija energije iz obnovljivih izvora i sigurnost opskrbe;

(c) podupire upotreba usluga fleksibilnosti i omogućuje upotreba fleksibilnih priključenja;

(d) promiču učinkovita i pravovremena ulaganja, uključujući rješenja za optimizaciju postojeće mreže;

(e) olakšava skladištenje energije, upravljanje potrošnjom i s tim povezane istraživačke aktivnosti;

(f) doprinosi postizanju ciljeva utvrđenih u integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima, smanjuje utjecaj na okoliš i promiče prihvaćanje u javnosti; i

(g) olakšava inovacija u interesu potrošača u područjima kao što su digitalizacija, usluge fleksibilnosti i međupovezanost, osobito s ciljem razvijanja potrebne infrastrukture za postizanje minimalnog cilja elektroenergetske međupovezanosti do 2030. utvrđenog u članku 4. točki (d) podtočki 1. Uredbe (EU) 2018/1999.

3. Prema potrebi, razina tarifa koja se primjenjuje na proizvođače ili krajnje kupce, ili oboje, pruža lokacijske signale za ulaganja na razini Unije, kao što su poticaji putem tarifne strukture, kako bi se smanjili troškovi redispečiranja i jačanja električne mreže i uzelo u obzir iznos prouzročenih gubitaka u mreži i zagušenja te troškove ulaganja u infrastrukturu.";

(b) stavak 8. zamjenjuje se sljedećim:

„8. Tarifnim metodologijama za prijenos i distribuciju pružaju se poticaji za operatore prijenosnih sustava i operatore distribucijskih sustava za troškovno najučinkovitiji rad i razvoj njihovih mreža, među ostalim i nabavom usluga. U tu svrhu regulatorna tijela relevantne troškove priznaju kao prihvatljive, uključujući troškove povezane s anticipativnim ulaganjima, te troškove uključuju u tarife za prijenos i distribuciju te, prema potrebi, uvode ciljeve performansi kako bi pružila poticaje operatorima prijenosnih sustava i operatorima distribucijskih sustava za povećanje ukupne učinkovitosti sustava u svojim mrežama, među ostalim energetskom učinkovitošću, upotrebom usluga fleksibilnosti i razvojem pametnih mreža i sustava za pametno mjerenje.";

(c) stavak 9. mijenja se kako slijedi:

i. točka (f) zamjenjuje se sljedećim:

„(f) metodama, koje treba utvrditi nakon savjetovanja s relevantnim dionicima, kako bi se osigurala transparentnost u utvrđivanju i strukturi tarifa, uključujući anticipativna ulaganja, koje su u skladu s relevantnim energetskim ciljevima Unije i nacionalnim energetskim ciljevima te uzimajući u obzir područja za brži razvoj kako su utvrđena u skladu s Direktivom (EU) 2018/2001;";

ii. dodaje se sljedeća točka:

„(i) poticajima za učinkovita ulaganja u mreže, među ostalim u pogledu resursa kojima se osigurava fleksibilnost i fleksibilnih ugovora o priključenju.";

8. u članku 19. stavak 2. zamjenjuje se sljedećim:

„2. Sljedeći ciljevi imaju prioritet s obzirom na dodjelu bilo kojih prihoda koji proizlaze iz dodjele prekozonskog kapaciteta:

(a) jamčenje stvarne raspoloživosti dodijeljenog kapaciteta, među ostalim naknade za jamstvo;

(b) održavanje ili povećanje prekozonskih kapaciteta optimiziranim korištenjem postojećih interkonekcijskih vodova, prema potrebi putem koordiniranih korektivnih protumjera, ili pokrivanje troškova ulaganja u mrežu relevantnih za smanjenje zagušenja interkonekcijskog voda; ili

(c) naknada operatorima odobalnih postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora u odobalnoj zoni trgovanja izravno povezanoj s dvije ili više zona trgovanja ako je pristup međusobno povezanim tržištima smanjen na takav način da uzrokuje da operator odobalnog postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora nije u mogućnosti izvoziti svoj kapacitet proizvodnje električne energije na tržište i, prema potrebi, odgovarajuće smanjenje cijena u odobalnoj zoni trgovanja u usporedbi sa slučajevima kad nema smanjenja kapaciteta.

Naknada iz prvog podstavka točke (c) primjenjuje se ako u potvrđenim rezultatima izračuna kapaciteta jedan ili više operatora prijenosnih sustava nisu stavili na raspolaganje kapacitet dogovoren u ugovorima o priključenju na interkonekcijski vod ili nisu stavili na raspolaganje kapacitet na kritičnim elementima mreže na temelju pravila za izračun kapaciteta utvrđenih u članku 16. stavku 8., ili nisu stavili na raspolaganje nijedan od njih. Operatori prijenosnih sustava koji su odgovorni za smanjenje pristupa međusobno povezanim tržištima odgovorni su za naknadu operatorima odobalnih postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Na godišnjoj osnovi ta naknada ne smije premašiti ukupan prihod od zagušenja ostvaren na interkonekcijskim vodovima između dotičnih zona trgovanja.";

9. umeće se sljedeće poglavlje:

„Poglavlje III.a

POSEBNI POTICAJI ZA ULAGANJA ZA POSTIZANJE UNIJINIH CILJEVA DEKARBONIZACIJE

Članak 19.a

Ugovori o kupnji električne energije

1. Ne dovodeći u pitanje Direktivu (EU) 2018/2001, države članice promiču primjenu ugovorâ o kupnji električne energije, među ostalim uklanjanjem neopravdanih prepreka i nerazmjernih ili diskriminirajućih postupaka ili naknada, s ciljem osiguravanja predvidljivosti cijena i postizanja ciljeva utvrđenih u njihovim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima u pogledu dimenzije dekarbonizacije iz članka 4. točke (a) Uredbe (EU) 2018/1999, među ostalim u pogledu energije iz obnovljivih izvora, uz istodobno očuvanje konkurentnih i likvidnih tržišta električne energije i prekogranične trgovine.

2. Pri provedbi preispitivanja ove Uredbe u skladu s člankom 69. stavkom 2. Komisija, nakon savjetovanja s relevantnim dionicima, procjenjuje potencijal i održivost jedne ili više tržišnih platformi Unije za ugovore o kupnji električne energije koje će se upotrebljavati na dobrovoljnoj osnovi, uključujući interakciju tih potencijalnih platformi s drugim postojećim platformama za tržište električne energije i objedinjavanje potražnje za ugovorima o kupnji električne energije putem agregacije.

3. Države članice na koordiniran način osiguravaju da instrumenti, kao što su programi jamstava po tržišnim cijenama, za smanjenje financijskih rizika povezanih s neplaćanjem preuzimatelja u okviru ugovorâ o kupnji električne energije, budu uspostavljeni i dostupni kupcima koji se suočavaju s preprekama ulasku na tržište ugovora o kupnji električne energije i koji nisu u financijskim poteškoćama. Takvi instrumenti mogu, među ostalim, uključivati programe jamstava koje podupire država po tržišnim cijenama, privatna jamstva ili instrumente koji objedinjuju potražnju za ugovorima o kupnji električne energije, u skladu s relevantnim pravom Unije. U tu svrhu države članice osiguravaju odgovarajuću koordinaciju, među ostalim s relevantnim instrumentima na razini Unije. Države članice mogu odrediti kategorije kupaca na koje su ti instrumenti usmjereni, primjenjujući nediskriminirajuće kriterije među kategorijama kupaca i unutar njih.

4. Ne dovodeći u pitanje članke 107. i 108. UFEU-a, ako država članica podupire program jamstava za ugovore o kupnji električne energije, on uključuje odredbe za izbjegavanje smanjenja likvidnosti na tržištima električne energije i ne pruža potporu kupnji proizvodnje iz fosilnih goriva. Države članice mogu odlučiti ograničiti te programe jamstava na isključivu potporu za kupnju električne energije iz nove proizvodnje energije iz obnovljivih izvora u skladu s politikama država članica o dekarbonizaciji, među ostalim osobito ako tržište ugovora o kupnji električne energije iz obnovljivih izvora kako su definirani u članku 2. točki 17. Direktive (EU) 2018/2001 nije dovoljno razvijeno.

5. Programima potpore za električnu energiju iz obnovljivih izvora omogućuje se sudjelovanje projekata u kojima se dio električne energije rezervira za prodaju putem ugovora o kupnji električne energije iz obnovljivih izvora ili drugih tržišnih mehanizama, uz uvjet da takvo sudjelovanje ne utječe negativno na tržišno natjecanje, osobito ako su obje stranke tog ugovora o kupnji električne energije pod kontrolom istog subjekta.

6. Pri oblikovanju programa potpore iz stavka 5. države članice nastoje primijeniti evaluacijske kriterije kako bi potakle ponuditelje da olakšaju pristup kupcima koji se suočavaju s preprekama ulasku na tržište ugovora o kupnji električne energije, uz uvjet da to ne utječe negativno na tržišno natjecanje.

7. U ugovorima o kupnji električne energije navodi se zona trgovanja u kojoj se provodi isporuka i odgovornost za osiguravanje prava prekozonskog prijenosa u slučaju promjene zone trgovanja u skladu s člankom 14.

8. U ugovorima o kupnji električne energije navode se uvjeti pod kojima se kupci i proizvođači mogu povući iz ugovora o kupnji električne energije, kao što su primjenjive izlazne naknade i otkazni rokovi, u skladu s pravom tržišnog natjecanja Unije.

9. Pri oblikovanju mjera koje izravno utječu na ugovore o kupnji električne energije države članice poštuju moguća legitimna očekivanja i uzimaju u obzir učinak tih mjera na postojeće i buduće ugovore o kupnji električne energije.

10. Komisija do 31. siječnja 2026. i svake dvije godine nakon toga procjenjuje postoje li i dalje prepreke i postoji li dovoljna transparentnost na tržištima ugovora o kupnji električne energije. Komisija može sastaviti posebne smjernice za uklanjanje prepreka na tržištima ugovora o kupnji električne energije, uključujući nerazmjerne ili diskriminirajuće postupke ili naknade.

Članak 19.b

Dobrovoljni predlošci za ugovore o kupnji električne energije i praćenje ugovora o kupnji električne energije

1. ACER objavljuje godišnju procjenu tržišta ugovora o kupnji električne energije na razini Unije i država članica u sklopu godišnjeg izvješća koje objavljuje na temelju članka 15. stavka 2. Uredbe (EU) 2019/942.

2. ACER do 17. listopada 2024. procjenjuje, u bliskoj suradnji s relevantnim institucijama i dionicima, potrebu za izradom i izdavanjem dobrovoljnih predložaka za ugovore o kupnji električne energije, prilagođenih potrebama različitih kategorija drugih ugovornih strana.

Ako se u procjeni zaključi da postoji potreba za izradom i izdavanjem takvih dobrovoljnih predložaka za ugovore o kupnji električne energije, ACER, zajedno s nominiranim operatorima tržišta električne energije i nakon savjetovanja s relevantnim dionicima, izrađuje takve predloške uzimajući u obzir sljedeće:

(a) ugovorne strane na dobrovoljnoj osnovi upotrebljavaju te predloške za ugovore;

(b) predlošcima za ugovore se, među ostalim:

i. nude različita trajanja ugovora;

ii. osiguravaju različite formule cijena;

iii. uzimaju u obzir profil opterećenja preuzimatelja i proizvodni profil proizvođača.

Članak 19.c

Mjere na razini Unije za doprinos postizanju dodatnog udjela energije iz obnovljivih izvora

Komisija procjenjuje može li se mjerama na razini Unije doprinijeti postizanju zajedničkog napora država članica za dodatni 2,5 %-tni udio energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije u Uniji 2030. na temelju Direktive (EU) 2018/2001, dopunjujući nacionalne mjere. Komisija analizira mogućnost upotrebe mehanizma Unije za financiranje energije iz obnovljivih izvora uspostavljenog na temelju članka 33. Uredbe (EU) 2018/1999 za organiziranje dražbi za energiju iz obnovljivih izvora na razini Unije u skladu s relevantnim regulatornim okvirom.

Članak 19.d

Neposredni programi zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike za ulaganja

1. Neposredni programi zaštite cijena za ulaganja u nova postrojenja za proizvodnju električne energije iz izvora navedenih u stavku 4. imaju oblik dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima.

Prvi podstavak primjenjuje se na ugovore u okviru neposrednih programa zaštite cijena za ulaganja u novu proizvodnju sklopljene 17. srpnja 2027. ili nakon tog datuma, ili, u slučaju odobalnih hibridnih projekata koji su povezani s dvije ili više zona trgovanja, 17. srpnja 2029. ili nakon tog datuma.

Sudjelovanje sudionika na tržištu u neposrednim programima zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike i jednakovrijednih programa s istim učincima dobrovoljno je.

2. Svi neposredni programi zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike i jednakovrijednih programa s istim učincima oblikovani su tako da se:

(a) zadrže poticaji za učinkovit rad i sudjelovanje postrojenja za proizvodnju električne energije na tržištima električne energije, osobito kako bi ono bilo prilagođeno tržišnim okolnostima;

(b) spriječi svaki narušavajući učinak programa zaštite na odluke o radu, dispečiranju i održavanju postrojenja za proizvodnju električne energije ili na ponudbene strategije u okviru usluga trgovanja dan unaprijed, usluga unutardnevnog trgovanja i pomoćnih usluga te tržišta uravnoteženja;

(c) osigurava da su razina zaštite minimalne naknade i gornje granice viška naknade usklađene s troškom novog ulaganja i tržišnim prihodima kako bi se zajamčila dugoročna gospodarska održivost postrojenja za proizvodnju električne energije, izbjegavajući pritom prekomjernu naknadu;

(d) izbjegne neopravdano narušavanje tržišnog natjecanja i trgovine na unutarnjem tržištu, osobito određivanjem iznosa naknade putem otvorenog, jasnog, transparentnog i nediskriminirajućeg konkurentnog natječajnog postupka; ako se ne može provesti takav konkurentni natječajni postupak, dvosmjerni ugovori za kompenzaciju razlike ili jednakovrijedni programi s istim učincima i primjenjive izvršne cijene osmišljeni su tako da se osigura da raspodjela prihoda poduzećima ne dovede do neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na unutarnjem tržištu;

(e) izbjegne narušavanje tržišnog natjecanja i trgovine na unutarnjem tržištu koje proizlazi iz raspodjele prihoda poduzećima;

(f) uključuju klauzule o sankcijama koje se primjenjuju u slučaju neopravdanog jednostranog prijevremenog raskida ugovora.

3. Pri procjeni dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike ili jednakovrijednih programa s istim učincima na temelju članaka 107. i 108. UFEU-a Komisija osigurava usklađenost s načelima oblikovanja na temelju stavka 2.

4. Stavak 1. primjenjuje se na ulaganja u novu proizvodnju električne energije iz sljedećih izvora:

(a) energija vjetra;

(b) solarna energija;

(c) geotermalna energija;

(d) hidroenergija bez akumulacije;

(e) nuklearna energija.

5. Svi prihodi ili jednakovrijedna financijska vrijednost tih prihoda koji proizlaze iz neposrednih programa zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za kompenzaciju razlike i jednakovrijednih programa s istim učincima iz stavka 1. raspodjeljuju se krajnjim kupcima.

Neovisno o prvom podstavku, prihodi ili jednakovrijedna financijska vrijednost tih prihoda mogu se upotrijebiti i za financiranje troškova neposrednih programa zaštite cijena ili ulaganja za smanjenje troškova električne energije za krajnje kupce.

Distribucija prihoda krajnjim kupcima osmišljena je kako bi se održali poticaji za smanjenje njihove potrošnje ili njezino preusmjeravanje na razdoblja u kojima su cijene električne energije niske i kako se ne bi narušilo tržišno natjecanje među opskrbljivačima električnom energijom.

6. U skladu s člankom 4. stavkom 3. trećim podstavkom Direktive (EU) 2018/2001 države članice mogu od obveze iz stavka 1. ovog članka izuzeti mala postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i demonstracijske projekte.

Članak 19.e

Procjena potreba za fleksibilnošću

1. Najkasnije godinu dana nakon što ACER odobri metodologiju na temelju stavka 6. i zatim svake dvije godine nakon toga, regulatorno tijelo ili drugo tijelo ili subjekt koje imenuje država članica donose izvješće o procijenjenim potrebama za fleksibilnošću za najmanje sljedećih od pet do deset godina na nacionalnoj razini, s obzirom na potrebu za troškovno učinkovitim postizanjem sigurnosti i pouzdanosti opskrbe te dekarbonizacijom elektroenergetskog sustava, uzimajući u obzir integraciju varijabilnih obnovljivih izvora energije i različitih sektora, kao i međupovezanost tržišta električne energije, uključujući ciljeve međupovezanosti i moguću dostupnost prekogranične fleksibilnosti.

Izvješće iz prvog podstavka mora biti:

(a) usklađeno s europskom procjenom adekvatnosti resursa i nacionalnim procjenama adekvatnosti resursa provedenima na temelju članaka 23. i 24.;

(b) utemeljeno na podacima i analizama koje dostavljaju operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava svake države članice na temelju stavka 4. te upotrebljavati zajedničku metodologiju na temelju stavka 4. i, ako je to opravdano, dodatne podatke i analize.

Ako je država članica imenovala operatora transportnog sustava ili drugi subjekt za potrebe donošenja izvješća iz prvog podstavka, regulatorno tijelo odobrava ili mijenja izvješće.

2. U okviru izvješća iz stavka 1. provodi se najmanje sljedeće:

(a) evaluiraju se različite vrste potreba za fleksibilnošću, barem na sezonskoj, dnevnoj i satnoj osnovi, za integraciju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u elektroenergetski sustav te, među ostalim, različite pretpostavke u pogledu cijena na tržištu električne energije, proizvodnje i potražnje;

(b) razmatra se potencijal resursa nefosilnih rješenja za fleksibilnost, kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije, uključujući agregaciju i međupovezanost, kako bi se potrebe za fleksibilnošću zadovoljile na razini prijenosa i distribucije;

(c) evaluiraju se prepreke za fleksibilnost na tržištu i predlažu relevantne mjere ublažavanja i poticaji, među ostalim uklanjanje regulatornih prepreka i moguća poboljšanja tržišta i usluga upravljanja sustavom ili proizvoda;

(d) evaluira se doprinos digitalizacije mreža za prijenos i distribuciju električne energije; i

(e) uzimaju se u obzir izvori fleksibilnosti za koje se očekuje da će biti dostupni u drugim državama članicama.

3. Operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava svake države članice podatke i analize koji su potrebni za pripremu izvješća iz stavka 1. dostavljaju regulatornom tijelu ili drugom tijelu ili subjektu imenovanima na temelju stavka 1. Ako je to opravdano, regulatorno tijelo ili drugo tijelo ili subjekt imenovani na temelju stavka 1. mogu od dotičnih operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava zatražiti da dostave dodatne informacije za izvješće, uz zahtjeve iz stavka 4. Dotični operatori elektroenergetskih prijenosnih sustava ili operatori elektroenergetskih distribucijskih sustava, zajedno s operatorima sustava prirodnog plina i sustava za vodik koordiniraju prikupljanje relevantnih informacija ako je to potrebno u svrhu ovog članka.

4. ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove koordiniraju rad operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava u pogledu podataka i analiza koje treba dostaviti u skladu sa stavkom 3. Pritom osobito:

(a) definiraju vrstu i oblik podataka koje operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava trebaju dostaviti regulatornom tijelu ili drugom tijelu ili subjektu imenovanima na temelju stavka 1.;

(b) razvijaju metodologiju na temelju koje operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava analiziraju potrebe za fleksibilnošću, uzimajući u obzir barem:

   i. sve dostupne izvore fleksibilnosti na troškovno učinkovit način u različitim vremenskim okvirima, među ostalim u drugim državama članicama;

   ii. planirana ulaganja u međupovezanost i fleksibilnost na razini prijenosa i distribucije; i

   iii. potrebu za dekarbonizacijom elektroenergetskog sustava kako bi se ostvarili energetski i klimatski ciljevi Unije za 2030., kako su definirani u članku 2. točki 11. Uredbe (EU) 2018/1999, i njezin cilj klimatske neutralnosti do 2050. utvrđen u članku 2. Uredbe (EU) 2021/1119., u skladu s Pariškim sporazumom donesenim u sklopu Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (*).

Metodologija iz prvog podstavka točke (b) sadržava orijentacijske kriterije za procjenu sposobnosti različitih izvora fleksibilnosti da zadovolje potrebe za fleksibilnošću.

5. ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove međusobno blisko surađuju u području koordinacije operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava u pogledu pružanja podataka i analiza na temelju stavka 4.

6. ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove do 17. travnja 2025. zajedno podnose ACER-u prijedlog u pogledu vrste i oblika podataka koji se podnose regulatornom tijelu ili drugom tijelu ili subjektu imenovanima na temelju stavka 1. te metodologije za analizu potreba za fleksibilnošću iz stavka 4. U roku od tri mjeseca od primitka prijedloga ACER ga odobrava ili mijenja. U potonjem slučaju ACER se prije donošenja izmjena savjetuje s Koordinacijskom skupinom za električnu energiju, ENTSO-om za električnu energiju i tijelom EU-a za ODS-ove. Doneseni prijedlog objavljuje se na internetskim stranicama ACER-a.

7. Regulatorno tijelo ili drugo tijelo ili subjekt imenovani na temelju stavka 1. Komisiji i ACER-u podnose izvješća iz stavka 1. i objavljuju ih. U roku od 12 mjeseci od primitka izvješća ACER izdaje izvješće u kojem ih analizira i daje preporuke o pitanjima od prekogranične važnosti u vezi s nalazima regulatornog tijela ili drugog tijela ili subjekta imenovanih na temelju stavka 1., uključujući preporuke o uklanjanju prepreka ulasku resursa nefosilnih rješenja za fleksibilnost.

Među pitanjima od prekogranične važnosti ACER procjenjuje:

(a) kako bolje integrirati analizu potreba za fleksibilnošću iz stavka 1. ovog članka s metodologijom za europsku procjenu adekvatnosti resursa na temelju članka 23. i metodologijom za desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije, osiguravajući njihovu dosljednost;

(b) procijenjene potrebe za fleksibilnošću u elektroenergetskom sustavu na razini Unije i njegov predviđeni gospodarski raspoloživi potencijal za sljedećih od pet do deset godina, uzimajući u obzir nacionalna izvješća;

(c) moguće uvođenje daljnjih mjera za oslobađanje potencijala za fleksibilnost na tržištima električne energije i u radu sustava.

Rezultati analize iz drugog podstavka točke (a) mogu se uzeti u obzir pri daljnjim revizijama metodologija iz te točke u skladu s relevantnim pravnim aktima Unije.

Europski znanstveni savjetodavni odbor za klimatske promjene može, na vlastitu inicijativu, dati ACER-u mišljenje o tome kako osigurati usklađenost s energetskim i klimatskim ciljevima Unije za 2030. i njezinim ciljem klimatske neutralnosti do 2050.

8. ENTSO za električnu energiju ažurira plan razvoja mreže na razini Unije kako bi uključivao rezultate nacionalnih izvješća o potrebama za fleksibilnošću iz stavka 1. Operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava uzimaju u obzir ta izvješća u svojim planovima razvoja mreže.

Članak 19.f

Okvirni nacionalni cilj za nefosilna rješenja za fleksibilnost

Najkasnije šest mjeseci nakon podnošenja izvješća u skladu s člankom 19.e stavkom 1. ove Uredbe svaka država članica na temelju tog izvješća utvrđuje okvirni nacionalni cilj za nefosilna rješenja za fleksibilnost, uključujući odgovarajuće posebne doprinose upravljanja potrošnjom i skladištenja energije tom cilju. Države članice mogu postići taj cilj ostvarivanjem utvrđenog potencijala nefosilnih rješenja za fleksibilnost putem uklanjanja utvrđenih tržišnih prepreka ili putem programâ potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost iz članka 19.g ove Uredbe. Taj okvirni nacionalni cilj, uključujući odgovarajuće posebne doprinose upravljanja potrošnjom i skladištenja energije tom cilju, kao i mjere za njegovo postizanje, odražavaju se i u integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima država članica u pogledu dimenzije ‚unutarnje energetsko tržište' u skladu s člancima 3., 4. i 7. Uredbe (EU) 2018/1999 te u njihovim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim izvješćima o napretku u skladu s člankom 17. te uredbe. Države članice mogu utvrditi privremene okvirne nacionalne ciljeve do donošenja izvješća na temelju članka 19.e stavka 1. ove Uredbe.

Nakon procjene provedene u skladu s člankom 9. Uredbe (EU) 2018/1999 Komisija, nakon što zaprimi okvirni nacionalni cilj koji su utvrdile i priopćile države članice u skladu sa stavkom 1. ovog članka, podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću u kojem ocjenjuje nacionalna izvješća.

Na temelju zaključaka izvješća sastavljenog s prvim informacijama koje su priopćile države članice Komisija može izraditi strategiju Unije za fleksibilnost, s posebnim naglaskom na upravljanju potrošnjom i skladištenju energije, kako bi se olakšalo njihovo uvođenje, koja je u skladu s energetskim i klimatskim ciljevima Unije do 2030. i ciljem klimatske neutralnosti do 2050. Toj strategiji Unije za fleksibilnost može se, prema potrebi, priložiti zakonodavni prijedlog.

Članak 19.g

Programi potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost

1. Ako ulaganja u nefosilna rješenja za fleksibilnost nisu dovoljna za postizanje okvirnog nacionalnog cilja ili, prema potrebi, privremenih okvirnih nacionalnih ciljeva utvrđenih na temelju članka 19.f, države članice mogu primijeniti programe potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost koji se sastoje od plaćanja za raspoloživi kapacitet nefosilnih rješenja za fleksibilnost, ne dovodeći u pitanje članke 12. i 13. Države članice koje primjenjuju mehanizam za razvoj kapaciteta razmatraju potrebne prilagodbe u osmišljavanju mehanizama za razvoj kapaciteta kako bi se promicalo sudjelovanje nefosilnih rješenja za fleksibilnost kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije, ne dovodeći u pitanje mogućnost tih država članica da upotrebljavaju programe potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost iz ovog stavka.

2. Mogućnost država članica da primjenjuju mjere potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost na temelju stavka 1. ovog članka ne sprečava države članice da drugim sredstvima rade na ostvarenju svojih okvirnih nacionalnih ciljeva utvrđenih na temelju članka 19.f.

Članak 19.h

Načela oblikovanja programa potpore za nefosilna rješenja za fleksibilnost

Programi potpore za nefosilna rješenja za fleksibilnost koje države članice primjenjuju u skladu s člankom 19.g stavkom 1.:

(a) ne prelaze ono što je potrebno za postizanje okvirnog nacionalnog cilja ili, prema potrebi, privremenog okvirnog nacionalnog cilja, utvrđenog na temelju članka 19.f na troškovno učinkovit način;

(b) ograničeni su na nova ulaganja u resurse nefosilnih rješenja za fleksibilnost kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije;

(c) nastoje uzeti u obzir lokacijske kriterije kako bi se osiguralo da se ulaganja u nove kapacitete odvijaju na optimalnim lokacijama;

(d) ne podrazumijevaju pokretanje proizvodnje na temelju fosilnih goriva koja se nalazi iza mjernog mjesta;

(e) odabiru pružatelje kapaciteta putem otvorenog, transparentnog, natjecateljskog, dobrovoljnog, nediskriminirajućeg i troškovno učinkovitog postupka;

(f) sprečavaju neopravdano narušavanje učinkovitog funkcioniranja tržišta električne energije, među ostalim očuvanjem učinkovitih poticaja za rad i cjenovnih signala, te sprečavaju izloženost promjeni cijena i tržišnom riziku;

(g) pružaju poticaje za integraciju u tržišta električne energije na tržišno utemeljen način kojim se prate zbivanja na tržištu, izbjegavajući pritom nepotrebno narušavanje tržišta električne energije i uzimajući u obzir moguće troškove integracije sustava te zagušenje i stabilnost mreže;

(h) utvrđuju minimalnu razinu sudjelovanja na tržištima električne energije u smislu aktivirane energije, pri čemu se u obzir uzimaju tehničke posebnosti sredstva kojim se osigurava fleksibilnost;

(i) primjenjuju odgovarajuće sankcije za pružatelje kapaciteta koji ne poštuju minimalnu razinu sudjelovanja na tržištima električne energije iz točke (h) ili koji ne slijede učinkovite poticaje za rad i cjenovne signale iz točke (f);

(j) promiču otvaranje za prekogranično sudjelovanje onih resursa koji mogu osigurati potrebnu tehničku izvedbu, ako je analiza troškova i koristi pozitivna.

(*) SL L 282, 19.10.2016., str. 4.";

10. članak 21. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Države članice mogu, pri provedbi mjera iz članka 20. stavka 3. ove Uredbe u skladu s člancima 107., 108. i 109. UFEU-a, uvesti mehanizme za razvoj kapaciteta.”;

(b) stavak 7. briše se;

(c) stavak 8. zamjenjuje se sljedećim:

„8. Komisija odobrava mehanizme za razvoj kapaciteta na najviše 10 godina. Količina kapaciteta za koju su preuzete obveze smanjuje se na temelju planova provedbe iz članka 20. stavku 3. Države članice nastavljaju primjenjivati plan provedbe nakon uvođenja mehanizma za razvoj kapaciteta.”;

11. u članku 22. stavku 1. točka (a) briše se;

12. u članku 37. stavku 1. točka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) provedbu koordiniranog izračuna kapaciteta u skladu s metodologijama izrađenima na temelju smjernice za dugoročnu dodjelu kapaciteta uspostavljene Uredbom (EU) 2016/1719, smjernice za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima uspostavljene Uredbom (EU) 2015/1222 te smjernice za električnu energiju uravnoteženja uspostavljene Uredbom (EU) 2017/2195;;”

13. u članku 50. umeće se sljedeći stavak:

„4.a Operatori prijenosnih sustava na transparentan način objavljuju jasne informacije o raspoloživom kapacitetu za nove priključke u svojim područjima rada s visokom prostornom granularnošću, poštujući javnu sigurnost i povjerljivost podataka, uključujući kapacitet na temelju zahtjeva za priključenje i mogućnost fleksibilne veze u zagušenim područjima. Objava uključuje informacije o kriterijima za izračun raspoloživog kapaciteta za nove priključke. Operatori prijenosnih sustava redovito ažuriraju te informacije, a najmanje jednom mjesečno.

Operatori prijenosnih sustava na transparentan način pružaju korisnicima sustava jasne informacije o statusu i obradi njihovih zahtjeva za priključenje, uključujući, prema potrebi, informacije povezane s fleksibilnim ugovorima o priključenju. Te informacije dostavljaju u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva. Ako traženi priključak nije odobren ni trajno odbijen, operatori prijenosnih sustava redovito ažuriraju te informacije, a najmanje jednom u tri mjeseca.”;

14. u članku 57. dodaje se sljedeći stavak:

„3. Operatori distribucijskih sustava i operatori prijenosnih sustava surađuju međusobno u dosljednom objavljivanju dosljednih informacija o raspoloživom kapacitetu za nove priključke u svojim područjima rada, kojima se nositeljima novih energetskih projekata i drugim potencijalnim korisnicima mreže pruža dovoljno detaljan pregled.”;

15. članak 59. mijenja se kako slijedi:

(a) u stavku 1. točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) pravila o dodjeli kapaciteta i upravljanju zagušenjem u skladu s člancima od 7. do 10., od 13. do 17., 19. i od 35. do 37. ove Uredbe te člankom 6. Direktive (EU) 2019/944, uključujući pravila o metodologijama i postupcima za izračun kapaciteta za dan unaprijed, unutardnevnih i dugoročnih kapaciteta, modelima mreže, konfiguraciji zone trgovanja, redispečiranju i trgovanju u suprotnom smjeru, algoritmima trgovanja, jedinstvenom povezivanju dan unaprijed i jedinstvenom unutardnevnom povezivanju, različitim mogućnostima upravljanja, jamstvu dodijeljenog prekozonskog kapaciteta, raspodjeli prihoda od zagušenja, pojedinostima i posebnim značajkama alata iz članka 9. stavka 3. ove Uredbe upućivanjem na elemente navedene u stavcima 4. i 5. tog članka, dodjeli i olakšavanju trgovanja dugoročnim financijskim pravima prijenosa od strane jedinstvene platforme za dodjelu, kao i učestalosti, zrelosti i specifičnoj prirodi takvih dugoročnih prava prijenosa, ograničavanju rizika prekozonskog prijenosa, postupcima nominacije i povratu troškova dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjem te metodologiji naknade operatorima odobalnih postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora za smanjenje kapaciteta;”;

(b) u stavku 2. točka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) pravila o mrežnoj povezanosti, među ostalim pravila o priključenju postrojenja kupca priključenih na prijenosni sustav, distribucijskih postrojenja priključenih na prijenosni sustav i distribucijskih sustava, priključenju elemenata postrojenja kupca koji se upotrebljavaju za upravljanje potrošnjom, zahtjevima za priključivanje proizvođača električne energije i drugih korisnika sustava na mrežu, zahtjevima za priključivanje na mrežu s visokonaponskom istosmjernom strujom, zahtjevima za istosmjerno priključene EEP module i krajnje ISVN pretvaračke stanice te operativnim postupcima obavješćivanja za priključenje na mrežu;";

16. u članku 64. umeću se sljedeći stavci:

„2.a Odstupajući od članka 6. stavaka 9., 10. i 11., Estonija, Latvija i Litva mogu sklapati financijske ugovore za rezervirani kapacitet za uravnoteženje sustava do pet godina prije početka pružanja rezerviranog kapaciteta za uravnoteženje sustava. Takvi ugovori ne smiju trajati dulje od osam godina nakon pristupanja Estonije, Latvije i Litve sinkronom području kontinentalne Europe.

Regulatorna tijela Estonije, Latvije i Litve mogu svojim operatorima prijenosnih sustava dopustiti da raspodjeljuju prekozonski kapacitet prema tržišno utemeljenom postupku određenom u članku 41. Uredbe (EU) 2017/2195, bez količinskih ograničenja do šest mjeseci nakon dana potpune provedbe i operativnosti suoptimiranog postupka dodjele na temelju članka 38. stavka 3. te uredbe.

2.b Odstupajući od članka 22. stavka 4. točke (b) države članice mogu zatražiti da proizvodni kapacitet koji je započeo s komercijalnom proizvodnjom prije 4. srpnja 2019. i koji ispušta više od 550 g CO_2 podrijetlom iz fosilnih goriva po kWh električne energije i više od 350 kg CO_2 podrijetlom iz fosilnih goriva u prosjeku godišnje po instaliranom kWe, podložno poštovanju članaka 107. i 108. UFEU-a, iznimno može preuzeti obveze ili primiti plaćanja ili obveze za buduća plaćanja nakon 1. srpnja 2025. u okviru mehanizma za razvoj kapaciteta koji je Komisija odobrila prije 4. srpnja 2019.

2.c Komisija procjenjuje učinak zahtjeva iz stavka 2.b u pogledu emisija stakleničkih plinova. Komisija može odobriti odstupanje nakon procjene izvješća iz stavka 2.d ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(a) država članica provela je 4. srpnja 2019. ili nakon tog datuma konkurentni natječajni postupak u skladu s člankom 22. i za razdoblje isporuke nakon 1. srpnja 2025., čiji je cilj maksimalno povećati sudjelovanje pružatelja kapaciteta koji ispunjavaju zahtjeve iz članka 22. stavka 4.;

(b) količina kapaciteta ponuđenog u konkurentnom natječajnom postupku iz točke (a) ovog stavka nije dovoljna za otklanjanje zabrinutosti u pogledu adekvatnosti utvrđene u skladu s člankom 20. stavkom 1. za razdoblje isporuke obuhvaćeno tim natječajnim postupkom;

(c) proizvodni kapacitet koji ispušta više od 550 g CO_2 podrijetlom iz fosilnih goriva po kWh električne energije preuzima obveze ili prima plaćanja ili obveze za buduća plaćanja za razdoblje od najviše godinu dana i za razdoblje isporuke koje ne premašuje trajanje odstupanja te se nabavlja u okviru dodatnog postupka nabave koji je u skladu sa svim zahtjevima iz članka 22., osim onih utvrđenih u stavku 4. točki (b) tog članka i samo za količinu kapaciteta koja je potrebna za rješavanje zabrinutosti u pogledu adekvatnosti iz točke (b) ovog stavka.

Odstupanje na temelju ovog stavka može se primjenjivati do 31. prosinca 2028. ako su ispunjeni u njemu utvrđeni uvjeti tijekom cijelog trajanja odstupanja.

2.d Zahtjevu za odstupanje iz stavka 2.b prilaže se izvješće države članice koje uključuje:

(a) procjenu učinka odstupanja u pogledu emisija stakleničkih plinova i na prelazak na energiju iz obnovljivih izvora, povećanu fleksibilnost, skladištenje energije, elektromobilnost i upravljanje potrošnjom;

(b) plan s ključnim etapama za prelazak sa sudjelovanja proizvodnog kapaciteta iz stavka 2.b u mehanizmima za razvoj kapaciteta do datuma isteka odstupanja, uključujući plan nabave potrebnog zamjenskog kapaciteta u skladu s okvirnom nacionalnom putanjom za ukupni udio energije iz obnovljivih izvora i procjenu prepreka ulaganjima koje uzrokuju nedostatak dostatnih ponuda u konkurentnom natječajnom postupku iz stavka 2.c točke (a).";

17. članak 69. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 2. zamjenjuje se sljedećim:

„2. Komisija do 30. lipnja 2026. preispituje ovu Uredbu i na temelju tog preispitivanja podnosi sveobuhvatno izvješće Europskom parlamentu i Vijeću te mu prema potrebi prilaže zakonodavni prijedlog.

U izvješću Komisije ocjenjuje se, među ostalim:

(a) učinkovitost trenutačne strukture i funkcioniranja kratkoročnih tržišta električne energije, među ostalim u kriznim ili izvanrednim situacijama, te, općenitije, moguće neučinkovitosti unutarnjeg tržišta električne energije i različite mogućnosti za uvođenje mogućih korektivnih mjera i alata koje treba primijeniti u kriznim ili izvanrednim situacijama s obzirom na iskustvo na međunarodnoj razini te razvoj i nova kretanja na unutarnjem tržištu električne energije;

(b) učinkovitost trenutačnog pravnog i financijskog okvira Unije za distribucijske mreže za postizanje ciljeva Unije u pogledu obnovljivih izvora energije i unutarnjeg tržišta energije.

(c) u skladu s člankom 19.a, potencijal i održivost uspostave jedne ili više tržišnih platformi Unije za ugovore o kupnji električne energije, koje će se upotrebljavati na dobrovoljnoj osnovi, uključujući interakciju tih potencijalnih platformi s drugim postojećim platformama za tržište električne energije i objedinjavanje potražnje za ugovorima o kupnji električne energije putem agregacije.";

(b) dodaje se sljedeći stavak:

„3. Komisija do 17. siječnja 2025. Europskom parlamentu i Vijeću podnosi detaljno izvješće u kojem se procjenjuju mogućnosti racionalizacije i pojednostavnjenja postupka primjene mehanizma za razvoj kapaciteta iz poglavlja IV. kako bi se osiguralo da države članice pravodobno mogu otkloniti zabrinutosti u pogledu adekvatnosti. U tom kontekstu Komisija traži da ACER izmijeni metodologiju za europsku procjenu adekvatnosti resursa iz članka 23. u skladu s člancima 23. i 27., prema potrebi.

Komisija do 17. travnja 2025., nakon savjetovanja s državama članicama, podnosi prijedloge u cilju pojednostavnjenja postupka za procjenu mehanizama za razvoj kapaciteta, prema potrebi.";

18. umeće se sljedeći članak:

„Članak 69.a

Interakcija s financijskim pravnim aktima Unije

Ovom Uredbom ne dovodi se u pitanje primjena uredaba (EU) br. 648/2012 i (EU) br. 600/2014 te Direktive 2014/65/EU u pogledu aktivnosti sudionika na tržištu ili operatora tržišta koji uključuju financijske instrumente kako su definirani u članku 4. stavku 1. točki 15. Direktive 2014/65/EU.";

19. u Prilogu I. točka 1.2. zamjenjuje se sljedećim:

„1.2. Koordinirani izračun kapaciteta provodi se za sve vremenske okvire dodjele.".

Članak 3.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 13. lipnja 2024.

Za Europski parlament	*Za Vijeće*
Predsjednica	*Predsjednica*
R. METSOLA	H. LAHBIB